

Plenair verslag

Tweede Kamer, 37e vergadering

Donderdag 29 januari 2026

Begroting Justitie en Veiligheid 2026

Begroting Justitie en Veiligheid 2026

Aan de orde is de voortzetting van de behandeling van:

- **het wetsvoorstel Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Justitie en Veiligheid (VI) voor het jaar 2026 (36800-VI).**

Termijn antwoord

De **voorzitter**:

Dan is aan de orde de voortzetting van de behandeling van de begroting van Justitie en Veiligheid.

De algemene beraadslaging wordt hervat.

De **voorzitter**:

We zijn aanbeland bij de beantwoording van de staatssecretaris. Ook de staatssecretaris zou ik willen vragen of hij ons zou willen meenemen in de wijze waarop hij zijn beantwoording heeft gestructureerd. De staatssecretaris.

Staatssecretaris **Rutte**:

Laat ik maar met die formele informatie beginnen, of die procedurele informatie, moet ik eigenlijk zeggen. Ik heb een wat algemenere inleiding, maar dan kom ik uiteindelijk met wat omwegen bij vier blokjes. Ik ga het hebben over de capaciteit bij de Dienst Justitiële Inrichtingen en over het voortgezet crimineel handelen in detentie. Dat is het blokje gevangenis, zeg maar. Dan heb ik een blokje over huiselijk geweld en kindermishandeling, inclusief femicide. Ik heb een blok over toegang tot het recht, en dan — u raadt het al — de overige onderwerpen.

De **voorzitter**:

Gaat uw gang.

Staatssecretaris **Rutte**:

Voorzitter. Ook ik bedank de Kamerleden graag eerst voor hun bijdragen in de eerste termijn, in het bijzonder mevrouw Abdi, mevrouw Straatman en mevrouw Schilder voor hun maidenspeeches. De minister zei al dat die maidenspeeches divers waren in de benadering van de onderwerpen waar we het over hebben. Tegelijkertijd kwamen ze

allemaal vanuit het hart en persoonlijke ervaring. Ik geloof erin dat politiek ook zo bedreven moet worden: vanuit je eigen overtuigingen, vanuit je eigen ideologie, maar wel met hart voor de zaak en voor waar wij hier allemaal voor staan, want wij moeten met elkaar proberen dit land elke dag een beetje mooier en veiliger te maken.

Ik kreeg hele mooie woorden van de minister over de prettige samenwerking die wij hebben. U denkt misschien dat het een beetje klef wordt, maar ik moet eerlijk toegeven dat we een mooie tijd hebben gehad, ook al is en was het maar kort. Het is echt heel bijzonder om als oud-Kamercollega's in omgedraaide vorm als bewindspersonen terug te mogen komen op de onderwerpen waar we het vandaag over hebben en om hier vandaag met jullie de begroting te mogen bespreken. Dat is bijzonder en ik dank de minister voor de prettige samenwerking.

Voorzitter. Mevrouw Abdi had het over het terugvinden van haar stem. Ik denk dat dat gelukt is. Overigens heeft bijna iedereen zichzelf gisteren goed laten horen. Dat is belangrijk. Als we het hebben over "stem" en "geluid": ik ga u vandaag meenemen in het gedachtegoed van wijlen Johnny Cash. Dat is een artiest die ik eigenlijk al sinds mijn jonge jaren bewonder. Als student ging het mij om de eenvoud, zijn indringende stemgeluid en zijn ritme. Ik vond het intrigerend dat hij optrad in Folsom Prison en in San Quentin. Ik was student strafrecht, met speciale aandacht voor criminologie en penitentiair recht. U kunt zich voorstellen dat dit destijds mijn aandacht trok. Maar later, in mijn tijd als Kamerlid, als strategisch adviseur in de zorg en nu ook als staatssecretaris van Justitie en Veiligheid, kwamen daar zijn rake teksten bij en zijn oproep om anderen te zien, om maatschappelijk betrokken te zijn en verantwoordelijkheid te delen. Dat voel ik en dat drijft ook mij.

Die oproepen deed Cash altijd in een zwart pak, stemmig zwart voor al die mensen die niet gezien werden. Hij kwam op voor de vergeten mens, van native Americans tot de gevangenen. Vandaag draag ik om die reden ook zwart. Dat leidde wel tot een reactie van mijn chauffeur, die vandaag zei: "Dat staat je eigenlijk niet; liever een blauw pak." Maar ja, ik had het al beloofd. Vandaag ben ik dus in het zwart: voor het overgrote deel van de gedetineerden dat nu aan het oog van de samenleving onttrokken wordt maar dat straks wel weer een plek in diezelfde samenleving moet vinden, voor de grote zorgen die er zijn over de capaciteit binnen de gevangenissen, voor alle vrouwen en kinderen die dagelijks nog steeds gevaar lopen en voor de rechtzoekenden die de weg in ons rechtsbestel nu nog niet vinden. Cash deed een appel op de samenleving.

Gemeenschapszin en solidariteit beginnen volgens hem niet in de instituties, maar in de menselijke nabijheid: oog hebben voor de mensen in je eigen omgeving en voor het algemeen belang en iemand helpen daar waar dat kan.

Ex-gedetineerden hebben niet alleen een re-integratieplan nodig om weg te komen van een criminele lifestyle, maar ook een plek om weer te kunnen wonen en werken, met vaak nieuwe burens en een nieuwe werkgever. Dat vraagt iets van ons, hoe lastig dat

soms ook is. En vrouwen hebben niet alleen politie nodig voor een melding, maar juist ook anderen, met wie zij samen 's nachts kunnen fietsen, of burens die aan de bel trekken als dat nodig is. Mensen met een conflict hebben niet alleen laagdrempelige toegang tot het recht nodig, maar juist ook een huurbaas of een gemeente met wie zij een probleem onderling kunnen oplossen. Een samenleving die op tijd ziet wie dreigt te ontsporen, wie gevaar loopt of wie hulp nodig heeft, maakt het mogelijk dat de overheid haar werk vervolgens beter, sneller en menselijker kan doen.

Cash deed ook een appel op de overheid. Ik doe dat hier ook: op overheden en op ons als wetgevende macht. Om de samenleving haar rol te kunnen laten pakken, moeten wij haar immers die ruimte bieden. Dat doe je niet per se altijd met nieuwe wetgeving, nieuw beleid of nieuwe regelgeving. Voor elk probleem een nieuw loket: dat is vaak onze reflex, met als risico dat mensen overspoeld raken met ingewikkelde regelingen en dat de overheid overvraagd en overbelast wordt. Waar dat kan moeten we wetgeving, beleid en uitvoering eenvoudiger maken. Daarom doe ik een appel op ons om met minder regels meer ruimte te creëren waarin we al die mensen kunnen blijven helpen die er zelf niet uit komen.

Voorzitter. Mijn portefeuille verlangt een overheid die een speelveld creëert waarin mensen zich kunnen ontplooien en hun recht kunnen halen, en die een vrijheid creëert die ervoor zorgt dat mensen zich veilig kunnen voelen en dat de rechtsstaat kan functioneren, en die enerzijds oog heeft voor slachtoffers en anderzijds daders straft. Ik zie dat niet los van de eigen verantwoordelijkheid van mensen om iets van hun leven te maken. Zo zijn gedetineerden uiteindelijk zelf verantwoordelijk voor hun terugkeer in de samenleving. Het is een balanceeract tussen een overheid die nabij is en een overheid die afstand houdt. Cash zong dat hij zijn zwarte pak aanhield 'til things are brighter, dus totdat de dingen lichter worden. Ik vraag uw Kamer niet om in het zwart gekleed te gaan — sommigen doen dat wel; dat mag natuurlijk maar ik schrijf het u niet voor — maar wel om zich samen met het kabinet te blijven inzetten voor alle mensen die hunkeren naar lichtere tijden.

Dat gezegd hebbende, ga ik over naar de onderwerpen die ik zonet opnoemde. Ik ga beginnen met de capaciteit van de Dienst Justitiële Inrichtingen en voortgezet crimineel handelen in detentie. Daarna komt huiselijk geweld en kindermishandeling, vervolgens toegang tot het recht en ten slotte de overige onderwerpen.

De heer **Ellian** (VVD):

Sorry, voorzitter, ik vind eigenlijk dat je bij een inleiding niet moet interrumperen, maar de staatssecretaris zegt iets wat mij echt even puzzelt. Het lijkt namelijk alsof de staatssecretaris zegt: gedetineerden die in code zwart zitten hebben het heel zwaar. Oké, maar als je geen strafbaar feit had gepleegd had je daar niet gezeten. Maar ik sloeg ook even aan op het volgende. Deze staatssecretaris en ik vinden toch dat sommige gedetineerden nooit meer vrij moeten komen en ook nooit meer terug hoeven te komen?

Staatssecretaris **Rutte**:

Ja, dat deel ik met de heer Ellian. Er is een grote diversiteit aan gedetineerden. Dat gaat van mensen die een licht delict hebben gepleegd of mensen die misschien een verstandelijke beperking hebben en toch vastzitten tot en met de allerswaarste en gevaarlijkste criminelen, die wij trakteren op het zwaarste regime dat we hebben. Of die dan helemaal nooit meer vrijkomen? Van mij mag het, maar er schijnt soms helaas toch een eind aan te kunnen zitten. Maar in de basis moet ik dat verschil absoluut maken. Dit geldt dus niet voor iedereen, maar het overgrote deel van de gedetineerden komt uiteindelijk wel weer terug in de maatschappij. Ik zal daar zo nog wat over zeggen.

De heer **Emiel van Dijk** (PVV):

Ik vind het toch wel een beetje een raar verhaal. De staatssecretaris is in het zwart gekleed, want och, al die arme gedetineerden hebben te lijden onder code zwart. Op welke manier dan? Is het omdat ze twee weken eerder naar huis mogen? Doelt u daarop? Ik begrijp het niet. Als er iemand te lijden heeft onder deze code zwart zijn het de mensen in de samenleving, die weer worden blootgesteld aan gevaarlijke criminelen die vast horen te zitten of die niet opgespoord worden.

Staatssecretaris **Rutte**:

Zoals de heer Van Dijk het nu zegt, heb ik het niet gezegd en ook zeker niet bedoeld. Ik maak mij zorgen over code zwart in het gevangeniswezen, juist omdat ik vind dat mensen die een straf hebben gekregen, die straf ook fatsoenlijk moeten uitzitten en wij mensen nu gewoon eerder vrij dreigen te moeten laten. Dat is het zwarte deel. De andere kant van het zwart heeft ermee te maken dat gedetineerden ook weer terugkeren in de maatschappij, maar net zo hard weer terugkomen in de gevangenis als we dat niet fatsoenlijk regelen. Daar ga ik zo wat meer over vertellen. Beide is dus waar, maar die twee moeten we niet met elkaar verknopen. Het is niet zo dat ik mij zorgen maak over arme gevangenen in de gevangenis omdat ze eerder naar huis mogen. Die cirkel zou ik zo niet rond willen maken.

Voorzitter. Ik wil graag beginnen met een groot compliment voor de medewerkers van de DJI en van tbs-klinieken. Zij doen fantastisch werk onder soms onmogelijke omstandigheden. Zij zijn het sluitstuk van onze veiligheidsaanpak en zij verdienen echt alle lof. Die onmogelijke omstandigheden komen onder andere door de bomvolle gevangenissen. De term "code zwart" is gisteren meerdere keren gevallen. Zoals ik zonet al zei, draag ik ook om die reden een zwart pak. We hebben pijnlijke maatregelen moeten nemen. We roepen minder zelfmelders op en we laten gedetineerden met een straf van maximaal één jaar wanneer dat nodig is onder voorwaarden maximaal twee weken eerder vrij. Ondanks deze maatregelen blijft de bezetting in de reguliere gevangenissen voor mannen boven de 99%. Dit komt onder andere doordat gedetineerden langere straffen uitzitten, er meer dan 250 tbs-patiënten in de gevangenis op hun behandeling wachten en er 40 jongvolwassenen in een reguliere gevangenis zitten.

Ik heb mijn ministerie daarom in kaart laten brengen — dat is ook gebeurd — wat er moet en wat er kan. We hebben dat ding de menukaart genoemd. Die heeft u vlak voor kerst ontvangen. Wat mij betreft, staat daarin één ding bovenaan: we moeten allereerst aan de slag met het achterstallige onderhoud van de instellingen. Als we dat niet doen, komen we in steeds grotere problemen. Daarnaast staan er ook uitbreidingen gepland, zoals een nieuwe jeugdinrichting in Harreveld. Ook zijn er in het afgelopen jaar extra meerpersoonscellen gecreëerd. Gedetineerden worden hierin geplaatst, tenzij dat volgens de directeur van de vestiging niet mogelijk is. Gedetineerden beslissen dit dus niet zelf, zoals mevrouw Schilder veronderstelde.

Dankzij de amendementen van de heren Ellian en Sneller is er incidenteel geld vrijgekomen om tijdelijk extra capaciteit te realiseren. Er komen bovendien ongeveer 200 tbs-plekken bij en wij maken het voor particuliere tbs-klinieken aantrekkelijker om uit te breiden en meer bedden beschikbaar te houden voor de forensische zorg. Om de instroom van tbs-patiënten te beperken en de uitstroom te bevorderen werk ik samen met mijn collega's van VWS aan de Werkagenda Verbeteren van de aansluiting tussen de forensische zorg en reguliere zorg.

Tegenover al deze plannen staat echter een groot personeelstekort. We moeten ons dus ook niet rijk rekenen. Zo is de vorig jaar geopende jeugdinrichting De Haven door gebrek aan personeel nog steeds niet volledig operationeel. Daarom kijk ik hoe en waar het schaarse personeel het beste kan worden ingezet. Daarnaast kijk ik naar betere doorstroom binnen instellingen. Een tbs-behandeling verloopt altijd in twee fases. Naarmate de behandeling vordert, kan in sommige gevallen de zorg naar een lager beveiligingsniveau. Hiermee spelen we naar verwachting 50 plekken op het hoogste beveiligingsniveau vrij.

Ik ben ervan overtuigd dat we ook meer op deze manier naar het reguliere gevangeniswezen moeten kijken. We schalen op wanneer iemand naar een zwaarder regime moet. De heer Ellian gaf dat net al aan. De zwaarste criminelen horen thuis in het zwaarste regime. We schalen af wanneer iemand naar een lichter regime kan. In dat laatste geval spelen we plekken vrij in een zwaarder regime en bereiden we gedetineerden beter voor op een veilige terugkeer in de samenleving. Daar hoort bij dat al tijdens detentie wordt gewerkt aan het voorkomen dat gedetineerden na hun straf terugvallen in crimineel gedrag. Ik vind dat we daarbij ook oog moeten hebben voor de behoeftes en kwetsbaarheden van specifieke doelgroepen. Zo kan een licht verstandelijke beperking iemands gedrag beïnvloeden en de kans op recidive vergroten. Helaas zitten er erg veel mensen met een licht verstandelijke beperking bij ons in de gevangenissen. Dat vraagt om een specifieke begeleiding tijdens detentie, maar het vraagt ook iets van de zorg en van de samenleving. Als we meer aandacht hebben voor deze mensen en hun een eerlijkere kans geven om hun leven te verbeteren, wordt Nederland veiliger.

Ik noem een paar harde cijfers die onderstrepen waarom het zo belangrijk is dat we met z'n allen werken aan een veilige terugkeer van gedetineerden. Ook de reclassering kan daardoor haar werk beter doen, want net zoals de heer Sneller erken ik de maatschappelijke meerwaarde van het reclasseringswerk. Jaarlijks hebben we 23.000 ex-gedetineerden. 47% van de volwassen personen die tussen 2010 en 2019 uitstroomden kwam binnen twee jaar weer met justitie in aanraking. 27% kwam binnen twee jaar weer in detentie terecht. Het gaat echt om duizenden cellen. Wat is de reden dat zo veel mensen weer in de fout gaan? Daar bestaat geen eenduidig antwoord op. Het simpelste om te zeggen is dat ze iets doen wat niet mag. Dat is ook zo en dat moeten we dan ook afstraffen. Dat is ook zo. Laten we dus eens kijken naar de meeste recente Recidivemonitor. Ik wil een paar relevante cijfers noemen. Een groot deel van de gedetineerden heeft zowel voor als na detentie problemen met de basisvoorwaarden om mee te kunnen draaien in onze samenleving. 80% heeft geen dagbesteding, zoals werk of een opleiding. 80%! 30% heeft geen inkomen uit werk, uitkering of pensioen. 60% heeft problematische schulden.

In mijn inleiding noemde ik al dat ex-gedetineerden ook werk nodig hebben om weg te kunnen komen van hun criminele leefstijl. Ik doe hier dus een oproep aan alle werkgevers in Nederland: hoe lastig het misschien ook lijkt, geef ex-gedetineerden een kans! Doet u het niet voor hen, doet u het dan voor een veiliger Nederland. Om ook de aankomende jaren straffen ten uitvoer te kunnen leggen en recht te doen aan de belangen van slachtoffers, medewerkers van DJI, de samenleving en gedetineerden is nú het moment om breder te kijken naar het capaciteitsprobleem.

Aan de andere kant is er voortgezet crimineel handelen in detentie. Dat is een ander vraagstuk. Door de succesvolle aanpak van georganiseerde criminaliteit zitten er steeds meer hoogrisicogedetineerden in onze gevangenissen. Als zij voldoen aan bepaalde criteria, worden zij geplaatst in een Afdeling Intensief Toezicht of in de extra beveiligde inrichting, de AIT of de ebi. Dankzij een motie van de heren Ellian en Wilders krijgt de ebi dit jaar nog twaalf extra plekken. Daarnaast gelden sinds 1 november van vorig jaar de nieuwe maatregelen uit de Penitentiaire beginselenwet voor de gedetineerden in de ebi en de AIT's. Kort gezegd betekent dit minimale communicatie en maximaal toezicht voor een betere bescherming van de samenleving, van gevangenispersoneel en van advocaten.

De geuite zorgen van de advocatuur hebben mijn volle aandacht. DJI en de orde van advocaten zijn met elkaar in gesprek over de precieze uitvoering van de maatregelen en de zorgen van de advocatuur. DJI voert in het eerste kwartaal van dit jaar intern een audit uit op het visueel toezicht. Daarnaast wordt ook een onafhankelijke partij gevraagd hierop een audit uit te voeren.

Contrabande in gevangenissen is mij een doorn in het oog. We moeten telefoons kunnen opsporen voordat ze een gedetineerde bereiken. Ook hier wordt flink geïnvesteerd.

Dankzij een motie van de heer Ellian zijn er verscherpte controles om contrabande in gevangenissen te weren en op te sporen en komt er een nieuwe taskforce, die in het tweede kwartaal operationeel is. Ik weet dat dat nog steeds niet snel genoeg is voor de heer Ellian. Ik doe er alles aan om dit moment naar voren te halen. Daarnaast investeer ik in nieuwe techniek om de beveiliging in en om de penitentiaire instellingen te versterken.

Daarmee beëindig ik het blokje gevangeniswezen. Ik zie mensen opstaan.

Mevrouw **Straatman** (CDA):

Ik heb een korte vraag in het kader van de capaciteitsproblemen. Ik was benieuwd of er nog actualiteiten zijn rondom het justitieel complex in Vlissingen. Een tijdje terug waren er allerlei discussies en problemen rondom stroomvoorziening. De vraag is: liggen ze nog op koers om in 2030 open te gaan?

Staatssecretaris **Rutte**:

Voor zover ik weet, ligt men nog steeds op koers. Daar wordt vol op ingezet.

Mevrouw **Schilder** (Groep Markuszower):

Ik ben blij dat de staatssecretaris begon over de menukaart. Kan de staatssecretaris aan de slachtoffers en de samenleving uitleggen dat veroordeelde criminelen eerder vrijkomen door een cellentekort, terwijl dat tekort aan cellen mede wordt veroorzaakt doordat de één stampot wil eten en de ander couscous?

Staatssecretaris **Rutte**:

Ik vind het slecht uit te leggen, eigenlijk helemaal niet uit te leggen, dat mensen eerder vrijkomen en dus niet hun hele straf uitzitten, maar ik geloof niet dat dat te maken heeft met de eetvoorkeuren van de gedetineerden.

Mevrouw **Schilder** (Groep Markuszower):

Maar in uw beantwoording heeft u wel gezegd dat daar rekening mee wordt gehouden.

Staatssecretaris **Rutte**:

Dat gaat over het vraagstuk of mensen op een eenpersoonscel of een meerpersoonscel komen. Het vraagstuk of iemand op een eenpersoonscel- of meerpersoonscel komt, hangt niet af van de voedingsvoorkeuren. Maar wie met wie op een cel terecht komt, kan wel daarmee te maken hebben; rokers bij elkaar, niet-rokers bij elkaar. Maar iemand kan niet zeggen: ik eet graag couscous, dus zet mij maar alleen op een cel. Zo werkt het niet.

Mevrouw **Abdi** (GroenLinks-PvdA):

Ik wil graag aan de staatssecretaris vragen om een reactie op de stakingen die gaande zijn in de p.i.'s. Ik ben benieuwd naar zijn reactie daarop.

Staatssecretaris **Rutte**:

De zorg voor de medewerkers van DJI ... Ik maak me gewoon zorgen over hoe zij hun werk doen in omstandigheden die buitengewoon ingewikkeld zijn. Daar hoort salariering dan

ook nog een keer bij. Dat is een sluitstuk van hoe je als werkgever met je werknemers omgaat. Onder die enorme druk, met een bezetting van 99%, nemen ook die zorgen toe van medewerkers over hoe zij hun werk moeten doen en de omstandigheden waarin dat gebeurt. Dat moet ik me aantrekken en daar heb ik ook oog voor. Als het gaat om de cao-onderhandelingen, dan heb ik daar als staatssecretaris van Justitie helaas nul invloed op. De medewerkers van DJI vallen onder de cao Rijk. De onderhandelingen voor die cao lopen via het ministerie van Binnenlandse Zaken.

Mevrouw **Abdi** (GroenLinks-PvdA):

Heeft de staatssecretaris nog gesprekken gevoerd met zijn collega? Ik kan me voorstellen dat u zegt "het gaat me heel erg aan", maar heeft u gesprekken gevoerd met uw collega over die cao-onderhandelingen en wat u kunt betekenen voor die gevangenismedewerkers?

Staatssecretaris **Rutte**:

Nee. Ik heb vorig jaar wel, mede op instigatie van de heer Van Nispen van de SP, de medewerkers van DJI een eenmalige tegemoetkoming gegeven, €500 netto. Die financiële ruimte was er en heb ik ook benut. De cao-onderhandelingen zelf laat ik echt aan de minister van Binnenlandse Zaken, die daarin het brede palet aan belangen vanuit het hele Rijk zal moeten wegen.

Mevrouw **Dobbe** (SP):

Ik snap dat antwoord, maar ik vind het ook zeer onbevredigend. Ik vind het ook te makkelijk. Deze staatssecretaris gaat natuurlijk wel over de veiligheid in de gevangenissen, over de capaciteit die er is binnen de gevangenissen. Om dan net te doen alsof het personeel daar geen factor in is en de facto dus ook de acties die het personeel nu voert ... Zij zeggen: het is code zwart in de gevangenissen bij ons werk. Ze lopen met bosjes weg en over naar private beveiliging. Ik vind het te makkelijk. Ik zou toch de staatssecretaris hier willen oproepen om te zeggen: ik steun deze actievoerders en snap waarom ze actievoeren en ik ga me ervoor inzetten dat zij gewoon een fatsoenlijke beloning krijgen.

Staatssecretaris **Rutte**:

Volgens mij ben ik mijn betoog bij dit onderdeel, het gevangeniswezen, begonnen met het uitspreken van mijn enorme waardering voor de medewerkers van DJI. Dat is niet voor niks. Ik heb vele werkbezoeken afgelegd in de korte periode dat ik staatssecretaris ben. Ik ben diep onder de indruk van hun professionaliteit, maar hoor ook hun verhalen over hoe zwaar het soms kan zijn en wat ze voor de kiezen krijgen. Ik hoor ook veel over hun liefde voor het vak. Dus het is dat alles bij elkaar. Zonder hen geen gevangenissen. Bij elke keuze die wij maken rondom het gevangeniswezen moet de veiligheid van medewerkers vooropstaan. Mensen moeten veilig en goed hun werk kunnen doen. Op de beloning heb ik eerlijk gezegd geen invloed. Ik sta niet als onderhandelaar aan tafel. Elke toezegging die ik daarover doe, heeft hier dus helemaal geen waarde. Daarom doe

ik dat ook niet; dat is me te makkelijk. Maar laat duidelijk zijn dat ik absoluut achter deze medewerkers sta. Er komen ook weleens maatregelen en suggesties mijn kant op om a, b, c of d in het gevangeniswezen te doen. Als die naar mijn inschatting de veiligheid van medewerkers in gevaar brengen, doen we die dus ook niet.

Mevrouw **Dobbe** (SP):

Maar als de staatssecretaris zegt achter deze medewerkers te staan, dan hoort hij daar acties aan te verbinden. Dan hoort hij daarbij ook te zeggen: ik ga mij inzetten voor de eisen die dit belangrijke personeel neerlegt en die nodig zijn om hun werk te blijven doen. Want zij kunnen geen brood kopen en de koelkast niet vullen met woorden van waardering of met liefde voor het vak. Ziet de staatssecretaris dat ook?

Staatssecretaris **Rutte**:

Ik heb vorig jaar gedaan wat ik kon binnen de marges die er waren en me hardgemaakt voor een eenmalige uitkering voor medewerkers. Dat vond ik toen ook terecht. Voor de rest lopen de cao-onderhandelingen nu. De uitkomst daarvan kennen we niet. Daar wil ik het voor nu bij laten.

De **voorzitter**:

Tot slot.

Mevrouw **Dobbe** (SP):

Dan zou ik de staatssecretaris, die verantwoordelijk is voor de veiligheid in de gevangenissen, graag willen vragen wat hij denkt dat er gaat gebeuren op het moment dat het personeel zegt: het is code zwart. Wat gaat er gebeuren met de capaciteit van onze gevangenissen als ze weglopen van het vak dat ze met zoveel liefde doen omdat het gewoon niet meer kan en ze elders wel genoeg verdienen om de koelkast te kunnen vullen? Daar moeten wij hier dan ook rekening mee gaan houden, want het heeft natuurlijk ook gevolgen. Of denkt de staatssecretaris dat dit zonder gevolgen blijft?

Staatssecretaris **Rutte**:

Het hele pakket van arbeidsvoorwaarden en de omstandigheden waarin mensen hun werk moeten doen, is van groot belang. Daarvan is de salariëring een onderdeel, maar veel belangrijker is dat je je werk goed en veilig kunt doen, dat je prettige collega's hebt en dat je goed wordt begeleid, met alles wat daarbij hoort. Van mijn kant neem ik de verantwoordelijkheid om te zorgen dat we het gevangenisstelsel niet nog verder overbelasten, simpelweg omdat dit niet kan en niet veilig is. Daar ligt mijn verantwoordelijkheid. Met de maatregelen die we nemen, moeten we datgene doen wat de gedetineerden veilig kan houden, maar bovenal de medewerkers. Over het salaris ga ik simpelweg niet. Iedereen kan mij daarop bevragen, maar ik ga er niet over, zoals ik ook niet ga over de salariëring van de medewerkers bij de Belastingdienst, die onder dezelfde cao vallen. Dat is echt aan de minister van Binnenlandse Zaken. De begroting Binnenlandse Zaken is volgende week.

De heer **Ellian** (VVD):

De staatssecretaris is ook Kamerlid geweest. Hij weet dat je als Kamerlid informatie nodig hebt om uiteindelijk het beleid van de regering te kunnen controleren, bijvoorbeeld of moties worden uitgevoerd.

Staatssecretaris **Rutte**:

Zeker.

De heer **Ellian** (VVD):

Wat vindt de staatssecretaris dan van het volgende? Ik heb gevraagd om de groepsindeling van de extra beveiligde inrichting. Mij wordt aangegeven dat het de veiligheid van de samenleving in gevaar zou brengen, terwijl dit Kamerlid ook geïnformeerd wordt over counterdronemaatregelen en staatssteun aan een bepaald bedrijf, bijvoorbeeld in de Defensiecommissie. Dat heeft dezelfde vertrouwelijkheidsclassificatie. Begrijpt de staatssecretaris dat ik op deze manier mijn werk niet kan doen?

Staatssecretaris **Rutte**:

Deze vraag heeft de heer Ellian vele keren gesteld. Inderdaad, aan de ene kant is het antwoord dat het de staatsveiligheid raakt. Daar sta ik ook voor. Soms kun je daar met een workaroud in vertrouwelijke briefings nog omheen. Maar in dit geval raakt het ook, ook al vinden we dat niet leuk, aan privacygevoelige factoren. De optelsom van beide leidt ertoe dat ik die informatie niet kan geven.

De heer **Ellian** (VVD):

Genoteerd. De bewindspersoon vindt de privacy van deze zware criminelen, die dood en verderf zaaien, dus zwaarder wegen dan mijn controlerende taak. Fine, want ik heb de groepsindeling gevonden. Maar dit is voor rekening van de staatssecretaris.

Staatssecretaris **Rutte**:

Voorzitter, ik heb wel een klein persoonlijk feit.

De **voorzitter**:

Meneer de staatssecretaris, de heer Ellian is aan het woord.

De heer **Ellian** (VVD):

Ik heb de groepsindeling dus gevonden en ik heb vorig jaar een breed aangenomen motie ingediend om er alsjeblieft voor te zorgen dat deze gedetineerden niet met elkaar kunnen overleggen in de extra beveiligde inrichting.

De **voorzitter**:

Uw vraag?

De heer **Ellian** (VVD):

Vindt de staatssecretaris dat aan deze motie is voldaan?

Staatssecretaris **Rutte**:

Ten eerste de vraag of ik de privacy als belangrijker weeg dan de controlerende taak van de heer Ellian. Dat is natuurlijk niet zo. Ik heb mij aan wet- en regelgeving te houden. Op basis daarvan kom ik tot mijn conclusie. Daar vind ik persoonlijk van alles van, maar wat ik vind, doet hier niet ter zake. Ik heb hier gewoon te staan als bewindspersoon en handel op basis daarvan. Dan de vraag over de motie van de heer Ellian. Ook daarover hebben we vaker van gedachten gewisseld. Dan komen we terug bij een antwoord dat hem niet bevredigt, namelijk dat het uitgangspunt een individueel programma is en dat er op basis van een risicoweging wordt bekeken of sommigen wel of niet incidenteel met elkaar kunnen recreëren, onder andere op basis van wettelijke regelingen en het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens. Maar er wordt continu gekeken en gewogen of dat kan, of dat veilig is en of de internationale veiligheid daarbij in het geding is.

De **voorzitter**:

Tot slot, meneer Ellian.

De heer **Ellian** (VVD):

Dank u wel, voorzitter. Ik vind overigens dat u prettig voorzit. Dat mogen we ook eens zeggen.

De **voorzitter**:

Dank u wel.

De heer **Ellian** (VVD):

Ik zeg dit voor eigen rekening, want de staatssecretaris gaat het niet zeggen. Dit is voor de mensen die luisteren, want ik weet dat er geïnteresseerden meeluisteren. Ik heb de groepsindeling hier voor me liggen; die heb ik gekregen. Voor zover ik zie, zijn er wel degelijk groepjes. De minister van Justitie zit hier ook bij, dus ik vraag hem ook even te luisteren. Er zijn twee grote netwerken in Nederland: die van Bolle Jos en van Ridouan Taghi. De meeste kopstukken daarvan zitten in een extra beveiligde inrichting. Je kunt toch niet de stelling innemen dat het ongevaarlijk is dat zij met elkaar kunnen praten? In Italië is het uitgangspunt dat binnen een clan of familie in detentie nooit contact mogelijk mag zijn. Waarom doen jullie niet gewoon wat ik vraag namens de VVD, in het belang van de staatsveiligheid?

Staatssecretaris **Rutte**:

Het blijft ongemakkelijk om hierop te antwoorden. Die groepsindeling, waarvan de heer Ellian zegt dat hij die heeft — dat zal ongetwijfeld zo zijn — heb ik niet. Ik vind dat we dit moeten overlaten aan de instanties die de veiligheid wegen. Zij benadrukken iedere keer opnieuw dat er alleen contact kan zijn als de veiligheidssituatie dat toelaat, en daarop moet ik hen vertrouwen.

Mevrouw **Bikker** (ChristenUnie):

Ik begrijp goed wat collega Ellian zegt, ook over het aanpakken van deze georganiseerde maffiabendes, maar ik heb een andere vraag. Ik steun hem dus wel. Ik maak me te veel zorgen over hoe het nu gaat. Terug naar code zwart, waar de staatssecretaris ook uiting aan geeft in zijn kleding. Ik vind het mooi dat een bewindspersoon laat zien dat de situatie en wat medewerkers daardoor meemaken hem ook pijn doen. Ik vraag me af op welk moment de staatssecretaris voor ogen heeft dat we van code zwart af zijn.

Staatssecretaris **Rutte**:

De uitdagingen in het gevangeniswezen zijn buitengewoon omvangrijk en complex. Ik heb niet voor niks laten uitzoeken welke opties er allemaal op tafel liggen en aan welke knoppen we allemaal kunnen draaien. Dat is geland in een ambtelijke verkenning — die heeft u wellicht ook gezien — met een heel pakket aan mogelijke maatregelen. De betrokken ambtenaren hebben daarin een drietal scenario's geschetst.

Het eerste scenario gaat uit van een hele forse investering in gebouwen. Als we dat scenario zouden volgen, wat kan en waar ook wel wat voor te zeggen valt, mits we de middelen hebben, duurt het nog steeds lang voordat we weer voldoende capaciteit hebben. Het tweede scenario is meer een mengvorm. Ieder scenario begint overigens met de renovatie van bestaande gevangenissen; dat duurt ook lang, maar het moet gebeuren. Dat proces is al in gang gezet.

Dan heb je nog een aantal andere knoppen waar je aan kunt draaien, maar dat moet wel politiek gewogen worden. Zo is een penitentiair programma waarmee gedetineerden iets eerder vrijkomen, maar wel gemonitord worden met bijvoorbeeld een enkelband, op dit moment, binnen de wettelijke kaders, niet zomaar morgen mogelijk, maar het zou wellicht wel sneller kunnen als onderdeel van het pakket. Dat is ook geen oplossing voor 100%. Er zitten dingen bij die veel geld kosten en lang duren, en dingen die misschien iets voordeliger zijn, maar wel veel politieke besluitvorming en steun vragen. Ik heb het niet morgen opgelost, maar ik denk wel dat alle opties nu op tafel liggen. Het is aan de politiek en het nieuwe kabinet, dat hopelijk op korte termijn aantreedt, om hierin keuzes te maken.

Mevrouw **Bikker** (ChristenUnie):

Deze staatssecretaris heeft zich in een korte termijn enorm snel ingewerkt op dit dossier. Ik spreek mijn waardering daarvoor uit. Het is geen makkelijke klus. Ik denk dat hij wel een gerechtvaardigde inschatting kan maken binnen welke bandbreedte we het probleem van code zwart weer naar een behapbaar scenario kunnen krijgen. Wat is zijn inschatting daarvan?

Staatssecretaris **Rutte**:

Dat is een lastige vraag. Het is bijna een quizvraag; ik kan die vraag niet helemaal beantwoorden, want het hangt van de keuzes af. Ik geef een voorbeeld waarbij ik deels afhankelijk ben van dingen die ik niet helemaal in de hand heb. Dankzij de middelen die

de heren Sneller en Ellian hebben vrijgemaakt, is er ruimte gekomen om met een bajesboot, een gevangenisboot, een behoorlijke verlichting te kunnen geven op de druk in het gevangeniswezen. Het is vooralsnog niet gelukt om in ons land een aanlegplaats voor die boot te vinden. Ik leg het hier maar even neer. Ook dat vraagt om bestuurlijke moed. Daar wordt hard aan gewerkt en hard aan getrokken, maar die boot is er nog steeds niet. Als dat een halfjaar geleden al was gelukt, toen er middelen waren, dan was die boot nu ongeveer operationeel geweest. Je moet hem eerst aanleggen en zo; dat kost een hoop tijd. Zelfs de incidentele dingen die je kunt doen, vragen elders weer bestuurlijke moed van mensen die de stap vooruitzetten en zeggen: dit gaan we doen. Zelfs dat is taai en lastig, maar het zou wel helpen als dat soort stappen worden gezet. Die optie ligt er dus nog. Die zou zeker helpen, ook gezien de renovatieopdracht die er ligt. Je zult dan waarschijnlijk nog steeds aanvullend een aantal andere maatregelen moeten nemen. Dat moet dan hier politiek plaatsvinden. Het gaat nog wel op z'n minst een jaar knellen, ook als alles op zijn plek valt; houd daar rekening mee.

De **voorzitter**:

Tot slot.

Mevrouw **Bikker** (ChristenUnie):

Dan hoop ik dat de staatssecretaris meerdere zwarte pakken heeft, totdat we er echt vanaf zijn. Mijn grotere zorg — dat is een veel grotere zorg — is eigenlijk dat we dit al jarenlang zeggen tegen het ministerie van Justitie. Ik weet nog dat we de nieuwe wet aannamen waarin we zeiden dat we anders omgaan met de gevangenscapaciteit, ook al wisten we dat mensen daardoor langer zouden moeten zitten en minder snel in vrijheid zouden worden gesteld. Dat kan een terecht politieke wens zijn.

De **voorzitter**:

En uw vraag?

Mevrouw **Bikker** (ChristenUnie):

Ik heb die wet gesteund, maar wel met de gedachte: dan moet er ook geïnvesteerd worden in die gevangenissen. Ziet de staatssecretaris dat we ons op dat punt telkens laten verrassen door de harde realiteit? Dat zou vreemd zijn, omdat dit vooruitdenkend allemaal uit te tekenen valt. Zou hij de Kamer in ieder geval willen doen toekomen op welk moment gevangenissen gerenoveerd moeten worden? Het is volstrekt logisch dat dat vraagt om extra capaciteit, want het is volstrekt logisch dat als je een gevangenis in de jaren tachtig bouwt, die in 2025 niet meer voldoet. Hetzelfde geldt voor de jaren negentig enzovoort.

Staatssecretaris **Rutte**:

Het overzicht van wat wanneer gerenoveerd moet worden, is ongetwijfeld te realiseren. Ik laat dat dus opstellen. Ik heb dat niet meteen in de tweede termijn al beschikbaar, maar dat komt er wat mij betreft nog aan.

Het andere punt dat mevrouw Bikker maakt, is zeer terecht. In de analyse in de menukaart staat ook uitgebreid beschreven hoe wij hier hebben kunnen komen. Dat raakt ons als gezichten van het ministerie, maar ook de Kamer. Executie zit aan het eind van de strafketen. Het is geen uniek Nederlands fenomeen, nog los van de operatie die we tot ongeveer tien jaar geleden hebben gehad om gevangenen te sluiten omdat ze voor een groot deel leeg stonden. Dat zal niet hebben geholpen. Ik weet niet of we dat nu weer zouden doen. Bijna elk Europees land worstelt hiermee.

Het tweede is dat het aan het einde van de keten zit. We nemen hier vaak beslissingen aan het begin van de keten. Denk aan meer blauw op straat, meer opsporingscapaciteit en het opsporen van criminele netwerken. Daar zijn we enthousiast over, maar de vraag wat dat betekent als dat een succes wordt, stellen wij ons politiek te weinig. Ik denk — dat zou mijn advies zijn, maar ik sta hier als bewindspersoon, dus ik kan niet te veel adviseren — dat het wel verstandig is om die vraag meteen mee te nemen als je aan de voorkant dingen doet. Onze succesvolle opsporing van criminele netwerken, zoals van de heer T., die nu in de ebi zit, en zijn kompanen, doet bijvoorbeeld echt heel veel met de gevangenis-capaciteit. Je pakt dan meer boeven en zwaardere boeven op, met langere straffen. Die verstoren de capaciteit verreweg het meest.

De heer **Struijs** (50PLUS):

Een phrase uit de song San Quentin was ook: San Quentin, I hate every inch of it. Dat is maar goed ook, want vergelding hoort daar ook bij. Dat was toen in een hele andere context dezelfde discussie als we hier nu ook hebben. Ook ik ben een jong en enthousiast Kamerlid, maar ik loop wel wat langer mee. Mijn vraag aan de staatssecretaris is toch, als ik door de brei heen kijk van het gevangeniswezen en alle maatregelen, of er voldoende wordt gedaan — dat is ook een onderdeel van code zwart — om het personeel te beschermen en weerbaar te maken. Zijn er voldoende aanspreekpunten op het moment dat zij iets constateren, bijvoorbeeld bedreigingen in hun vrije tijd om toch criminele handelingen die worden voortgezet toe te laten et cetera?

Staatssecretaris **Rutte**:

De heer Struijs raakt aan een terecht punt van zorg. In gevangenen zitten voor een deel hele enge mensen die ook hele nare dingen voorhebben en er belang bij hebben om bijvoorbeeld contrabande een gevangenis in te krijgen. Die kunnen daarvoor medewerkers onder druk zetten. Ik vind het cruciaal — daar moeten we pal voor staan — dat die signalen worden gezien door de leiding in gevangenen en dat ook de politie daarvoor openstaat. Dat is dus wel een punt van aandacht. Als de heer Struijs denkt dat dat beter en anders kan, dan denken we daar graag over mee. Het is namelijk absoluut een punt van zorg.

De heer **Struijs** (50PLUS):

Hier kom ik zeker op terug, dank u.

De heer **Ellian** (VVD):

Het lijkt nu net alsof de staatssecretaris net zei dat het pakken van die grote boeven — ik kijk dan ook maar weer even de minister van Justitie aan — de capaciteit dermate verstoort. Ik moet lachen, maar dat is niet omdat ik het grappig vind. Ik mag toch hopen dat het uitgangspunt nog steeds is dat bij elke grote boef die we vangen, inclusief de hele familie, de vlag uitgaat en we die ebi vullen. Ik hoop toch dat dat nog steeds het uitgangspunt is.

Staatssecretaris **Rutte**:

Als daaraan getwijfeld zou worden door de heer Ellian, heb ik mij heel verkeerd uitgedrukt. Ik denk dat de heer Ellian ook snapt dat we die grote boeven willen pakken en dat ze, laat ik zeggen, een speciale behandeling krijgen in de ebi of AIT. Dat is nodig ook, maar dat is de minst efficiënte manier om iemand op te sluiten en dat heeft een enorme impact op de capaciteit. Het is alleen niet voor niks dat we het aantal ebi-plekken uitbreiden, want we verwelkomen de zware boeven met liefde in ons gevangeniswezen. Het heeft alleen wel impact.

De heer **Ellian** (VVD):

Ik ga even voor mijn eigen stad pleiten; ik weet niet of de vlag daar nu uit gaat. Ik heb eerder aan deze staatssecretaris gevraagd waarom nou de keuze is gemaakt voor Harreveld, terwijl het hetzelfde zou kosten als je Almere zou openen. Het had alleen 300 plekken meer opgeleverd; dan had de staatssecretaris misschien een roze of oranje das om kunnen doen. Ik kan deze keuze gewoon nog steeds niet volgen. Ik denk dat een groot deel van de Kamer ook blij zou zijn met 360 extra plekken. We kunnen het nu niet echt meer aanpassen; het is een beetje lullig dat ik dat nu zelf zeg. Gelooft de staatssecretaris echt in de juistheid van deze keuze?

Staatssecretaris **Rutte**:

De keuze is gemaakt voordat ik aantrad. Ik vind het heel lastig om daar dan in te duiken. Ik ken wel de argumenten waarom voor Harreveld is gekozen. We hebben op dit moment te veel jongeren die in het reguliere gevangeniswezen een plek bezet houden. Ik weet dat de heer Ellian zou zeggen: ja, maar dat is nog steeds niet een-op-een en het is dus efficiënter om reguliere plekken te hebben dan plekken voor jongeren. Ja, dat klopt. Aan de andere kant is Harreveld wat goedkoper dan heropening van Almere. Dat is één kant; we hadden niet voldoende middelen om heel Almere te heropenen. Het tweede argument is dat we conform internationale verplichtingen jongeren uiteindelijk niet zomaar in een reguliere gevangenis mógen laten zitten.

Als je dat bij elkaar optelt — het budget was dus niet voldoende en we moeten jongeren laten doorstromen — kan ik wel begrijpen waarom die keuze is gemaakt. Los daarvan snap ik wel het ongemak dat het ons maar niet lukt om de gevangenis in Almere te heropenen. Je zou toch denken dat dat moet kunnen. "Er staat namelijk een heel gebouw. Dat kan toch morgen open? De muren staan er nog. Alles is er nog." Ik ben er

onlangs samen met de burgemeester van Almere en de mensen van DJI nog op werkbezoek geweest. Ik kom op dit moment niet verder dan het punt dat als de capaciteit kan worden uitgebreid, Almere de plek is waar we het doen. Dat blijft ook zo, maar dat is wel erg afhankelijk van het budget en dat budget zit helaas niet in deze begroting.

De voorzitter:

Staatssecretaris, de antwoorden mogen iets korter.

De heer Sneller (D66):

Mevrouw Bikker vroeg aandacht voor de Wet straffen en beschermen. De staatssecretaris zegt dat er in het begin onvoldoende rekening mee is gehouden. Ik zie dat de wet in de TNO-analyse van de capaciteitstekorten in het gevangeniswezen wel wordt meegenomen, maar in de menukaart zie je dat soort opties helemaal niet terug. Ik vroeg me af wat daar nou achter zit.

Staatssecretaris Rutte:

Dat herken ik niet. Volgens mij is de menukaart redelijk compleet qua opties die je hebt om cellencapaciteit en capaciteit in het algemeen vrij te spelen, en qua knoppen waaraan je daarvoor kunt draaien. Ik zie daarin zelf geen omissie, maar misschien kan de heer Sneller dat nader uitleggen.

De heer Sneller (D66):

Dat is de vraag aan de staatssecretaris: heeft hij nou gekeken welke wettelijke kaders er zijn waarbinnen je dat kunt doen? Of zegt hij: nee, ik heb echt alles in beeld gebracht wat er kan gebeuren om iets te doen aan de capaciteit in het gevangeniswezen, ook bijvoorbeeld het terugdraaien van de vi-aanpassing?

Staatssecretaris Rutte:

Op de menukaart staan die opties wel degelijk. Die menukaart beperkt zich niet tot het huidige wettelijke kader. Er staan dingen in die nu niet passen, zoals de eerder genoemde ruimere vi-datum. Er staan ook de marges in waarbinnen je die zou kunnen inzetten. Die marges zijn ruimer dan in de huidige praktijk. Dat wordt dus gezien als een soort extra maatregel die je zou kunnen nemen, mits je daarvoor de wet aanpast en mits je dat wilt. Daarmee zou je capaciteit kunnen vrijspelen, maar daar heb je dan wel politieke steun voor nodig. Je zult namelijk wel aanpassingen moeten doen. De opties staan er zeker in.

De voorzitter:

U continueert met de beantwoording op het punt huiselijk geweld en femicide.

Staatssecretaris Rutte:

En kindermishandeling, om het maar gezellig te houden! Maar het is niet gezellig en dat is ook de reden dat het aandacht krijgt. Voordat ik helemaal in de wereld van huiselijk geweld, kindermishandeling en femicide duik, zou ik iets willen zeggen over slachtoffers

in het algemeen. De impact van een strafbaar feit kan groot zijn, en het leven van sommige slachtoffers en nabestaanden verandert hierdoor blijvend. Tijdens de Dag Herdenken Geweldslachtoffers sprak ik met slachtoffers en nabestaanden. Het werd mij duidelijk hoe zij nog jaren na het misdrijf worstelen, fysiek, psychisch en financieel. Vanuit de overheid is laagdrempelige hulp en ondersteuning op meerdere gebieden beschikbaar. Zo kunnen slachtoffers en nabestaanden gebruikmaken van kosteloze juridische en sociaal-emotionele ondersteuning door Slachtofferhulp Nederland. Die kan slachtoffers ook doorverwijzen naar specialistische hulp en ondersteuning. Alleen zijn niet alle slachtoffers bekend met dit soort beschikbare hulp. Hierin hebben we echt nog wel een slag te maken.

Voorzitter. A Minute of Shelter — vrij vertaald: een moment van beschutting — is de naam van een indrukwekkend kunstwerk op de Coolsingel in Rotterdam. Beeldend kunstenaar Narges Mohammadi vraagt met een reliëf van een badkamer in een bakstenen muur aandacht voor huiselijk geweld en femicide. Waarom een badkamer? Omdat die vaak op slot kan. Daardoor is het voor veel vrouwen en kinderen de enige plek in huis waar ze zich een beetje veilig voelen. Als vader van twee volwassen dochters raakt mij dit diep. Het is een onderwerp dat ons thuis niet loslaat. Gelet op de ruime inbreng op dit onderwerp gisteren, laat het ook de Kamer niet los. Dat was niet alleen gisteren, maar ook de afgelopen jaren. Ik zie veel mensen in de Kamer zitten die dit onderwerp keer op keer onder de aandacht brengen en er actie op willen. Dat is maar goed ook, want we hebben in Nederland een groot veiligheidsprobleem. Sinds jaar en dag staan de media bol van verhalen over huiselijk geweld, kindermishandeling en ernstig geweld tegen meisjes en vrouwen. Dit kunnen dus ook oudere vrouwen zijn, zoals de heer Struijs benadrukte. We horen verhalen die tot maatschappelijke afschuw en woede leiden. De meeste verhalen die we horen, gaan over geweld met fatale afloop. Andere verhalen horen we niet of minder vaak. Die gaan over de vrouwen en kinderen voor wie de badkamer een dagelijkse realiteit is. Dat zijn verhalen over fysiek, seksueel en psychisch geweld. Ook deze slachtoffers worden nog te weinig gezien. Huiselijk geweld is vaak geen opzichzelfstaand incident. Vaak is er sprake van een langdurig patroon van kleine en grote gebeurtenissen.

Met pilots en nieuwe maatregelen proberen we dit geweld beter aan te pakken. We kijken naar wat er wél kan en nemen belemmeringen zo veel mogelijk weg. Met Veilig Thuis, de politie, de Raad voor de Kinderbescherming, reclassering en het Openbaar Ministerie werken we aan een betere dossieropbouw in zaken waarin psychisch geweld voorkomt. Als we onderliggende patronen meer feitelijk vastleggen, kan een rechter beter tot een oordeel komen. Daarnaast kan iedere Veilig Thuis-organisatie vanaf komende maand digitaal checken of bijvoorbeeld de politie bekend is met iemand over wie Veilig Thuis een melding heeft ontvangen. Dit betreft de koppeling van signalen waaraan mevrouw Coenradie en de heer Van den Brink refereerden.

Ik weet dat er Kamerleden zijn die femicide zwaarder willen bestraffen. Ik bekijk op dit moment wat er wettelijk mogelijk is. Dat betrek ik bij de voorbereiding van het wetsvoorstel over een afzonderlijke strafbaarstelling van psychisch geweld. Daarnaast wordt momenteel in opdracht van het WODC onderzocht in hoeverre de rechtspraak femicide en genderspecifieke motieven en factoren meeweegt. Dit moet ons relevante informatie bieden over onder meer de strafoplegging in dergelijke zaken. In het wetsvoorstel dat ik zojuist noemde, neem ik ook het vervallen van het klachtvereiste voor stalking mee. Vervolging is daarmee niet langer afhankelijk van aangifte van stalking. Het Openbaar Ministerie kan dan ook uit eigen beweging besluiten om tot vervolging over te gaan. Dit wetsvoorstel gaat naar verwachting nog voor deze zomer in internetconsultatie.

Soms kan een tijdelijk huisverbod nodig zijn om bij een dreiging van huiselijk geweld in te grijpen. Mevrouw Mutluer vroeg naar de mogelijkheden om dit verbod te versterken. In een aantal grote steden verkennen gemeenten en uitvoeringsorganisaties hoe we dit middel eerder en beter kunnen inzetten. Ze kijken onder andere naar de risicotaxatie en de duur van het verbod. In dat kader onderzoek ik ook of burgemeesters aanvullende beschermingsmaatregelen kunnen opleggen om slachtoffers beter te beschermen. Denk aan een zelfstandig contact- of gebiedsverbod.

Ik heb niet het hele blokje afgesloten, maar ik kan mij voorstellen dat dit al leidt tot interrupties, voorzitter.

De voorzitter:

Duurt het blokje nog lang? Anders zou ik mij ook kunnen voorstellen dat we het even helemaal afronden en ik daarna ruimte geef voor interrupties.

Staatssecretaris Rutte:

Dit blokje duurt nog even.

De voorzitter:

Oké, dan geef ik de ruimte voor één interruptieronde.

Mevrouw Coenradie (JA21):

Ik hoor eigenlijk allemaal hartstikke mooie dingen. Ik hoor een staatssecretaris die echt aan alle kanten de urgentie hiervan voelt en deelt met de Kamer. De wetten die eraan komen, onderstrepen heel veel. Ik ben wel benieuwd of de staatssecretaris met mij de mening deelt dat de rechtspraak misschien wel hetzelfde gevoel van urgentie heeft, maar niet altijd dezelfde kennis heeft die nodig is om goed te beoordelen of er sprake is van patronen of huiselijk geweld. Is de staatssecretaris het met mij eens dat intieme terreur echt anders is dan enkel een verhaal dat je hoort van een slachtoffer of een mogelijke dader?

Staatssecretaris Rutte:

Mevrouw Coenradie raakt aan een belangrijk punt. Het is precies de reden waarom we

voor al die organisaties de mogelijkheid hebben gecreëerd om informatie met elkaar te delen en aan betere dossieropbouw te doen. Als je in één keer moet beoordelen of een handeling strafbaar is, is het vaak te weinig, maar nu hebben we mogelijk gemaakt dat het in een optelsom als een patroon kan worden gezien, waardoor het alsnog strafbaar wordt. Ik kan me wel voorstellen dat het wetsvoorstel dat van de zomer in internetconsultatie gaat, daarin nog aanvullend noodzakelijk is.

Mevrouw **Coenradie** (JA21):

Dan heb ik tot slot een vraag. In België bestaat de mogelijkheid voor rechters — sterker nog, het is een verplichting — om hierover veel meer kennis te krijgen. Dat is in de vorm van een aanvullende cursus. Dan weet men, even los van wat ze aangeleverd krijgen: dit moet ik op deze manier beoordelen en herkennen. In hoeverre is deze staatssecretaris van mening dat dat ook voor de Nederlandse rechtspraak van toegevoegde waarde zou kunnen zijn?

Staatssecretaris **Rutte**:

Het is in ieder geval van grote toegevoegde waarde dat er regelmatig contact is, onder meer tussen mij — straks geldt dat voor mijn opvolger — en de rechtspraak over dit soort thema's. Dat heb ik de afgelopen maanden steeds opnieuw gedaan. Ik merkte bij de voorzitter van de Raad voor de rechtspraak dat die echt erkent: wij moeten als rechtspraak stappen zetten op dit punt. Het raakt heel veel onderdelen van de rechtspraak. Het gaat niet alleen om de strafrechter die het delict beter moet herkennen en moet kunnen beoordelen — dat begint trouwens ook al bij het OM en de politie met de dossieropbouw — maar heeft ook heel erg sterk te maken met familierechters die bij scheidingen niet altijd op het voorkomen van een vechtscheiding moeten sturen als er sprake is van intieme terreur. Ik zie dat de rechtspraak op dit moment zelf opleidingen aan het organiseren is om hier stappen in te zetten. Dit is dus een goed punt.

De **voorzitter**:

Tot slot.

Mevrouw **Coenradie** (JA21):

Tot slot complimenten aan deze staatssecretaris voor de wijze waarop dit wordt opgepakt met de rechtspraak. Ik hoop dat zijn opvolger precies hetzelfde zal doen, zodat dit elke keer weer in het vizier is bij de rechtspraak en goed wordt opgepakt.

Mevrouw **Michon-Derkzen** (VVD):

Dit is een belangrijk onderwerp, waarbij de Kamer eensgezind aan hetzelfde touw trekt. Gelukkig doet de staatssecretaris dat ook aan de zijde van het kabinet. Ik wil graag een vraag stellen over online stalking. Dat begint vaak — mooi dat de staatssecretaris dat zegt — met kleinere dingen die opgeteld kunnen leiden tot een contactverbod of gebiedsverbod, ook digitaal. Maar nu lezen we in de stukken van de politie dat dit heel moeilijk te handhaven is, vooral als het over anonieme accounts gaat of onder een pseudoniem gebeurt. Ik zou het allemaal niet eens precies weten. Hoe weten we nou ...

Hebben we alles op orde om, ook in het geval van die anonieme accounts, effectief te handhaven? Anders lijkt het op papier wel mooi, maar werkt het in de praktijk toch onvoldoende.

Staatssecretaris **Rutte**:

Ik ben bang dat we daar nog stappen te zetten hebben. Het is geen onwil, maar daar zal toch echt nog het een en ander moeten gebeuren. Überhaupt gaan de ontwikkelingen in de onlinewereld toch vaak sneller dan de handhaving kan optreden. Maar de wens om dit goed te doen en die werelden met elkaar te verbinden, is er zeker.

Mevrouw **Michon-Derkzen** (VVD):

Kan de staatssecretaris iets zeggen over de stappen die we daarin zetten? Waar hebben we het dan over? Is dat dan een verkenning naar technische mogelijkheden? Gaat het om de bevoegdheden van de politie? Kunnen we iets meer horen over de noodzakelijke stappen om dit gat in de handhaving te dichten?

Staatssecretaris **Rutte**:

Dat kan ongetwijfeld, maar niet nu on the spot. Dat moet ik laten uitzoeken. Daar kom ik dan wellicht in de tweede termijn op terug, en anders op korte termijn met een brief.

De **voorzitter**:

Tot slot.

Mevrouw **Michon-Derkzen** (VVD):

Als het in de tweede termijn voorhanden is, ontvang ik het graag, en anders vind ik het ook prima als het later per brief komt. We gaan over dit onderwerp ook nog op een ander moment met elkaar in gesprek. Ik heb liever een degelijke analyse dan een snelle, wil ik maar zeggen.

Staatssecretaris **Rutte**:

Dat was ook precies mijn punt. Ik denk dat we dit grondig moeten nalopen om te kijken wat er wel kan, waar de gaten zijn enzovoort. Dat is beter dan dat ik hier een kort antwoord geef.

Mevrouw **Mutluer** (GroenLinks-PvdA):

Collega Michon-Derkzen noemt een volledig terecht punt. Ik kijk uit naar een uitgebreide Kamerbrief. Mijn vraag gaat over tijdelijke huisverboden. Daar begon de staatssecretaris zojuist ook mee. Ik heb ook de antwoorden gelezen die hij met ons heeft gedeeld.

Volgens mij hebben wij als Kamer een hele duidelijke uitspraak gedaan, namelijk dat wij het best wel gek vinden dat vrouwen naar een blijf-van-mijn-lijfhuis moeten, in plaats van de mannen. Daarom vraag ik om het opnieuw inrichten van die tijdelijke huisverboden: langer, met rechterlijke toetsing, niet alleen bij acuut geweld, maar ook bij ernstige en voortdurende dreiging ...

De **voorzitter**:

En uw vraag?

Mevrouw **Mutluer** (GroenLinks-PvdA):

... en ook met daderhulp. Mijn vraag is, zeker gelet op de antwoorden, de volgende. Ik zie dat die pilot daar niet helemaal in voorziet. Vandaar dat wij verder gaan dan de pilots bij deze gemeenten. Onderschrijft deze staatssecretaris dit en ondersteunt hij ook de oproep vanuit de Kamer hieromtrent?

Staatssecretaris **Rutte**:

Het belang van die tijdelijke huisverboden, die moeten voorkomen dat het slachtoffer uit huis gaat, onderschrijf ik echt volledig. Het is wel een bestuurlijke en juridische puzzel om dat op een goede manier te doen. Je hebt een moedige burgemeester nodig. Ik weet dat mijn buurman hier, toen hij burgemeester was, dit soort middelen ook weleens inzette. Het zijn bestuursrechtelijke middelen die je inzet, waarbij je daarna eigenlijk wil dat er naadloos strafrechtelijke maatregelen op aansluiten. Dat vraagt wat. Het is niet voor niks dat we het een en ander nu in pilots aan het beproeven zijn. Wat kan wel, wat kan niet? Wat kan de toets van de rechter doorstaan en wat niet? Wat mij betreft is dat stevig en robuust, maar we ontkomen er toch niet aan om te kijken hoe die wettelijke kaders op elkaar aansluiten. Dat kost wel tijd, en dat kost een pilot.

Mevrouw **Mutluer** (GroenLinks-PvdA):

Ik heb natuurlijk ook geluisterd naar het veld en daarmee contact opgenomen. Volgens mij zijn de eerste signalen van wat beter kan als het gaat om tijdelijke huisverboden vrij helder. Je hoeft niet te wachten tot begin 2027. Sterker nog, ga de wensen meenemen — voor mijn part doe je dat in die pilots — die wij hebben uitgesproken over de verlenging, over dat het sneller moet, over de scope ten aanzien van tijdelijke huisverboden uitbreiden. Is de staatssecretaris dat met mij eens?

Staatssecretaris **Rutte**:

Mevrouw Mutluer en ik delen volledig het belang van het robuust en stevig maken van het tijdelijk huisverbod om ervoor te zorgen dat we daarmee vrouwen goed kunnen beschermen. Er zullen bij de pilots zeker partijen zijn die zeggen dat het beter en mooier kan, maar we hebben ook gemeenten waarin dit nog weinig voorstelt en er niet wordt opgetreden. We hebben het stap voor stap verkennen hoe het wel kan, hoe we dit robuust kunnen maken en hoe we ervoor zorgen dat dit overal gebeurt, echt nodig. De vragen die mevrouw Mutluer daarover stelt, wil ik daar ook graag op tafel laten leggen. Absoluut. Ik ben voor elke stap die we kunnen zetten om het beter en scherper te doen. Tegelijkertijd moeten we de gemeenten die daarin achterlopen niet kwijtraken, want dan krijgen we een hele rare wereld waarin je in de ene gemeente wel veilig bent en in de andere niet. Ik heb het daar zo in het blokje met betrekking tot het slachtofferdevice ook nog over.

De **voorzitter**:

Tot slot.

Mevrouw **Mutluer** (GroenLinks-PvdA):

Tot slot, voorzitter. We moeten niet lichtzinnig omgaan met de veiligheid van slachtoffers. Sterker nog, we moeten vaart zetten achter de bescherming van deze mensen. Wij gaan een stevige motie indienen ten aanzien van het tijdelijk huisverbod, want wat ons betreft wordt dit instrument zo breed mogelijk toegepast. Ik hoop en verwacht dat deze minister zijn voorganger, of dat straks nou een hij of een zij is ... Ik moet "opvolger" zeggen, hè?

Staatssecretaris **Rutte**:

Ja. Een voorganger heb ik al gehad.

Mevrouw **Mutluer** (GroenLinks-PvdA):

De voorganger heeft u al gehad.

Staatssecretaris **Rutte**:

Die zit er nog.

Mevrouw **Mutluer** (GroenLinks-PvdA):

Ik moet opschieten, dus dat helpt niet. Voorzitter, excuses. Ik ga door. Ik hoop dat de opvolger van deze staatssecretaris uiteindelijk met de nodige terugkoppeling komt en dat we eerder dan begin januari 2027 het goede bericht ontvangen dat het tijdelijke huisverbod wordt uitgebreid, ook voor daders die niet thuis wonen, maar er incidenteel komen. Ik hoop ook dat er voor die dader hulp geregeld wordt, want dat is echt broodnodig.

Staatssecretaris **Rutte**:

Ik zie de motie tegemoet. Ik heb een positieve grondhouding. We zijn in ieder geval een langer huisverbod aan het onderzoeken. Ik kan dat van harte steunen.

Mevrouw **Dobbe** (SP):

Bij veiligheid van slachtoffers en vrouwen hoort ook het kunnen halen van recht door vrouwen. In de context van deze discussie halen mijn collega's volgens mij hele terechte punten aan. Ik zou de staatssecretaris willen vragen of hij in deze context van het voorkomen van huiselijk geweld, geweld tegen vrouwen, seksueel geweld en femicide, het belang van de vrouwenrechtswinkels ziet. Die zijn hierin gespecialiseerd. Die zien juist vaker dit soort vrouwen, omdat die laagdrempeliger zijn en vrouwen daar gewoon sneller naartoe gaan.

Staatssecretaris **Rutte**:

Ik zou daar in het laatste blokje nog op teruggekomen zijn, maar ik wil daar ook nu wel wat over zeggen. Ja, dat belang zie ik. Ik zou onlangs ook op werkbezoek in Utrecht gaan om een van die vrouwenrechtswinkels te bezoeken, maar ijzel, sneeuw en de dreiging

van een instortend dak hielden mij tegen. Ik zie dus absoluut het belang ervan; daar lag niet het aan.

Mevrouw **Dobbe** (SP):

Die dreiging van een instortend dak roept dan weer allerlei andere vragen op, maar daar zal ik niet op ingaan.

Staatssecretaris **Rutte**:

Dat had meer met sneeuw te maken dan met het dak zelf, denk ik.

Mevrouw **Dobbe** (SP):

Ik hoop dat dat niet heel ernstig was en dat iedereen dat overleefd heeft. De staatssecretaris ziet het belang. Ik heb de beantwoording van de staatssecretaris gezien. Ik vind die eerlijk gezegd te makkelijk. Het is op dit moment best wel moeilijk om die vrouwenrechtswinkel een plek te geven binnen het huidige rechtssysteem. Ook vrouwenrechtswinkels kampen met wankelende financiering, waardoor de continuïteit telkens onder druk staat. Volgens mij is het ook in Utrecht zo dat ze continu moeten kijken of ze nog kunnen doorwerken, terwijl het juist zo belangrijk en succesvol is.

De **voorzitter**:

Uw vraag?

Mevrouw **Dobbe** (SP):

Ik wil de staatssecretaris oproepen om daar toch wat steviger in te zijn en te zeggen: dit borgen we echt als onderdeel van het beleid, zodat we ook kunnen bekijken hoe we dit kunnen stimuleren en waarborgen.

Staatssecretaris **Rutte**:

Ik kan daar geen keiharde toezegging over doen, maar zoals mevrouw Dobbe weet, hebben wij niet voor niets mevrouw Lilian Marijnissen gevraagd om een soort nationale verkenning te doen van dit soort vormen van ondersteuning en het belang daarvan. Ik kom daar zo op terug. Het gaat om juridische en semi-juridische ondersteuning die net niet direct in het juridisch veld ligt, maar daar vlak naast. Die verkenning is niet vrijblijvend. Die doen we natuurlijk ook om te zien wat het nou oplevert, waarom het goed is en hoe we dit een robuustere plek kunnen geven binnen het hele bestel. Maar ik kom daar zo meteen nog wel op terug.

De **voorzitter**:

Ja, mevrouw Dobbe, u mag interrumperen, maar de staatssecretaris komt erop terug, dus heel kort dan.

Mevrouw **Dobbe** (SP):

Ja, ik heb natuurlijk wel bewust ... Ik dacht dat al dat hij later in de beantwoording op de vrouwenrechtswinkels zou terugkomen, maar ik wil die juist in de context van dit stukje van het debat noemen, want als we het hebben over vrouwen als slachtoffers en ook als

we het hebben over een debat over het voorkomen van huiselijk geweld en geweld tegen vrouwen, zijn die toch ook wel van belang. Ik vind dat het ook in deze context benoemd moet worden. Ik heb er uiteraard alle vertrouwen in dat Lilian Marijnissen haar werk ontzettend goed gaat doen en dat er een heel gedegen stuk komt, maar dat ontslaat de staatssecretaris er natuurlijk niet van om nu al te zeggen: we hebben nu dit beleid en we gaan dit ook zo borgen, omdat we dit belangrijk vinden. Zo weten we dat ook voor de toekomst.

Staatssecretaris **Rutte**:

Daar heb ik net een ander antwoord op gegeven. Daar moeten we het voor nu even mee doen.

De heer **Struijs** (50PLUS):

Ik heb een beetje een basale vraag. Ik ben namelijk enorm geschrokken van het feit dat steeds meer minderjarigen dader zijn bij huiselijk geweld. Recent was er nog een voorbeeld van iemand van 14 jaar die van een alleenstaande moeder zijn sneakers niet kreeg en haar in elkaar sloeg. Uiteindelijk werd dit na een heel lang traject en na meldingen van buitenaf bekend. Mijn basale vraag aan de staatssecretaris is of er voldoende zicht op is. Is er bij alle maatregelen en goede voornemens die we hier hebben, waarvoor veel dank, ook door de bril gekeken van de minderjarige als dader van huiselijk geweld, of moeten wij daar als Kamer of u als staatssecretaris meer aan gaan doen?

Staatssecretaris **Rutte**:

Ik denk dat de heer Struijs gelijk heeft dat dit een onderbelicht punt is. Wij denken toch vooral aan volwassen mannen die hun partner en kinderen mishandelen. Het is zeker mogelijk dat ook jongeren dat doen. We zien überhaupt dat gewelddadige criminaliteit onder jongeren toeneemt. Ik denk dus dat het goed is dat de heer Struijs hier aandacht op blijft vestigen en dat ook het ministerie die aandacht ervoor houdt.

De heer **Struijs** (50PLUS):

Ik proef uit dit antwoord ook dat de staatssecretaris de Kamer hierin gaat helpen met alle verkenningen die nu uitstaan.

Staatssecretaris **Rutte**:

Laten we ook dit onderwerp niet uit het oog verliezen.

De **voorzitter**:

De heer Diederik van Dijk. Daarna vervolgt de staatssecretaris zijn beantwoording.

De heer **Diederik van Dijk** (SGP):

Ik doe de interruptie wel met een heel klein beetje schroom. We hebben het uitgebreid over huiselijk geweld en over geweld tegen vrouwen. Dat is volkomen terecht; daar doe ik geen millimeter aan af. Tegelijkertijd kan je daardoor het gevaar lopen dat je bepaalde groepen onderbelicht. Ik pakte even de factsheets van het ministerie van VWS erbij. Bij

40% van het huiselijk geweld is er sprake van mannenmishandeling. 80.000 mannen per jaar worden ernstig mishandeld in huiselijke kring. Daar zit ook een heel taboe omheen et cetera. Het mag absoluut niet ten koste gaan van welke andere groep dan ook, maar krijgt dit ook de aandacht?

Staatssecretaris **Rutte**:

Ik vind dat we wat dat betreft geen onderscheid mogen maken. Als er sprake is van huiselijk geweld, moeten we daar serieus naar kijken. Ik denk niet dat het voor niks is dat de focus toch vaak op vrouwen wordt gelegd. Ik hoor de heer Van Dijk ook zeggen: laten we daar niet van weggijken. Maar zeker kan er ook wel degelijk sprake zijn van geweld tegen mannen, ook huiselijk. De schroom die de heer Van Dijk voelt om dit punt aan te raken, wordt ook bij die mannen gevoeld. Die zouden we wel weg moeten nemen. Ook zij moeten veilig kunnen zijn.

De heer **Diederik van Dijk** (SGP):

Heel kort. Dank voor deze mooie reactie. De staatssecretaris heeft de nodige stukken aangekondigd om de Kamer op de hoogte te houden. Ik kan me dus voorstellen dat ook mannenmishandeling daar een onderdeel van kan zijn.

Staatssecretaris **Rutte**:

Ja. Als de heer Van Dijk dat wenst, dan zorg ik dat binnen huiselijk geweld ook dit thema voldoende aandacht krijgt.

De **voorzitter**:

De staatssecretaris vervolgt zijn beantwoording. Eventuele zaken die in de vragen al aan de orde zijn gekomen, kunnen natuurlijk achterwege worden gelaten.

Staatssecretaris **Rutte**:

Ja, die probeer ik over te slaan, zeker.

De **voorzitter**:

Gaat uw gang.

Staatssecretaris **Rutte**:

Dit is wel een punt dat ik specifiek wil uitlichten, waar in het verleden veel over gesproken is en dat niet uit het zicht mag raken, namelijk het slachtofferdevice als extra bescherming tegen stalking of dwingende controle. Dat willen we steeds verder uitbreiden. Ik wil daar wat langer bij stilstaan, omdat hier heel veel samenkomt. Kort gezegd kan een dader bij een door de rechter opgelegd contact- en locatieverbod een elektronische enkelband krijgen die gekoppeld is aan een slachtofferdevice dat het slachtoffer bij zich draagt. Komt de verdachte of dader te dicht in de buurt van een slachtoffer, thuis, maar ook op het werk, bij de school of waar het slachtoffer zich ook bevindt, dan waarschuwt de meldkamer van de reclassering het slachtoffer en kan zij — misschien is het ook wel een hij, moet ik tegen de heer Van Dijk zeggen — zich in veiligheid brengen. Maar wat als een vrouw die afhankelijk is van dit device wil verhuizen

naar een regio waar deze bescherming niet of nog niet is georganiseerd? Dan maar niet verhuizen of niet meer in vrijheid over straat kunnen? Daarom vind ik dat dit device in heel Nederland beschikbaar moet komen. Dat gebeurt al wel gefaseerd. De ontwikkeling is op zich dus positief. Vier regio's werken inmiddels met het device. Een aantal regio's start nog begin dit jaar. Om het device landelijk te verspreiden zijn we afhankelijk van de samenwerking van meerdere partijen in een regio. Naast de reclassering gaat het dan ook om de organisaties die het slachtoffer begeleiden. We voeren het gesprek hierover met zowel de VNG en gemeenten als vrouwenopvangorganisaties om tot een voorstel te komen voor landelijke invoering. Want uiteindelijk zijn gemeenten verantwoordelijk voor het organiseren van de broodnodige hulp en maken zij eigenstandige keuzes, maar bij dezen doe ik de uitdrukkelijke oproep aan gemeenten om de handen ineen te slaan voor een landelijke invoering.

De voorzitter:

Bent u daarmee aan het einde gekomen van dit blokje?

Staatssecretaris Rutte:

Bijna, nog niet helemaal. Ik maak het nog even af.

Hiernaast noem ik ook nog de publiekscampagne over dwingende controle, die er dit jaar, net als vorig jaar, ook weer komt. Johnny Cash zong er al over: de overheid komt vaak pas na het signaal vanuit de samenleving. Oog hebben voor gevaarlijke spanning achter voordeuren, voor isolement, angst en dwingende controle, kan levens redden. Familie, vrienden en burens kunnen de rode vlaggen herkennen. De overheid moet er alleen wel voor zorgen dat zij de rode vlaggen kennen en weten wat ze moeten doen. Hier hebben we nog een wereld te winnen. Met wetgeving, maatregelen en preventie pakken we het grote probleem van huiselijk geweld, kindermishandeling en femicide breed aan. Dit vraagt om overzicht en een goede samenhang in beleid en uitvoering. Ik ben daarom blij dat het kabinet heeft ingestemd met een nationaal coördinator geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld, zoals aangekondigd door mijn collega van Langdurige en Maatschappelijke Zorg. Daarmee kom ik bij het eind van dit blokje.

De voorzitter:

Ik inventariseer de interrupties die er zijn op dit punt. Dat zijn er twee, van mevrouw Coenradie en mevrouw Mutluer. Mevrouw Coenradie.

Mevrouw Coenradie (JA21):

Ik weet nu al dat er in de ministerskamer een beetje gegniffeld gaat worden bij deze vraag, maar ik — de hele Kamer, denk ik — zou heel graag een tijdspad willen zien voor de uitrol van dat slachtofferdevice. Het antwoord dat het een samenwerking is tussen allerlei instanties is mij bekend. Tegelijkertijd zijn de vraag en de urgentie zo enorm groot. Kan de staatssecretaris de toezegging doen dat dat meegenomen wordt in een eerstvolgende brief en dat er ook echt haast gemaakt wordt met de verdere uitrol hiervan?

Staatssecretaris **Rutte**:

Mevrouw Coenradie weet precies hoe het zit. Ik kan in kaart brengen waar het al is. Ik kan in kaart brengen welke regio's gaan beginnen. Dan wordt ook automatisch in kaart gebracht waar het nog niet is. Dat is bijna een vorm van naming-and-shaming. Ik hoop dat dat an sich er al toe leidt dat andere regio's die laatste stap ook zetten. Ik kan niet inschatten wanneer ze die laatste stap precies gaan zetten, dus dat hele tijdspad kan ik niet geven. Een overzicht van welke regio's het al doen en bij welke het op de planning staat: dat deel kan waarschijnlijk wel. Maar ik heb er helaas geen invloed op wie het nog niet doet.

Mevrouw **Mutluer** (GroenLinks-PvdA):

Welke extra inspanning mag ik dan verwachten van deze staatssecretaris, nu hij er nog zit, of van zijn opvolger? Dit is namelijk ook een financieel vraagstuk. Via een amendement hebben we eerder 10 miljoen ter beschikking gesteld voor femicide. Kan dit opgelost worden met die financiële middelen van destijds, zodat de landelijke uitrol sneller tot stand wordt gebracht?

Staatssecretaris **Rutte**:

Het feit dat veel regio's al wel gebruikmaken van het slachtofferdevice laat zien dat het gewoon kan. Het heeft te maken met lokale keuzes: hoe organiseren wij lokaal het veilig houden van vrouwen, de opvang van vrouwen en het slachtofferdevice? Ik vind het vooral belangrijk dat we uitstralen dat als het in Rotterdam en in Noord-Nederland kan, het ook in elke andere regio mogelijk moet zijn. Dan moet het ook mogelijk zijn om deze middelen te vinden. Het gaat niet om activiteiten die heel erg duur zijn. Het moet vooral georganiseerd worden.

Mevrouw **Mutluer** (GroenLinks-PvdA):

Dan heb ik ook behoefte aan dat overzicht, overigens ook financieel, voor zover dat speelt. Ik verwacht dus dat deze staatssecretaris daarmee komt.

Staatssecretaris **Rutte**:

Ik heb geen idee of ik dat financieel inzicht kan geven, want het gaat uiteindelijk om keuzes die gemeenten maken. Ik kan niet overal de gemeentebegroting op de kop zetten. Ik kan wel inzichtelijk maken wie het nog niet doet en ik kan ook inzichtelijk maken wie het wel doet. Dan zult u zien dat de diversiteit groot is. Ik vind dat elke gemeente dit uiteindelijk zou moeten doen. Dat hoort gewoon bij de taak die een gemeente heeft om vrouwen veilig te houden.

De **voorzitter**:

Tot slot.

Mevrouw **Mutluer** (GroenLinks-PvdA):

Ik verzoek de staatssecretaris om niet alleen inzichtelijk te maken wie wel iets doet en wat ze doen, maar tevens inzichtelijk te maken waarom ze dingen niet doen. Daar kan

een financiële reden achter zitten, en die wil ik inzichtelijk hebben. Wat betreft de nationaal coördinator verwacht ik ook dat als het eenmaal zover is, we ook geïnformeerd worden over het mandaat en de herijking van het nationale actieplan. Wellicht is het dan ook leuk om de nieuwe coördinator in deze Kamer te ontmoeten.

Staatssecretaris **Rutte**:

Dat laatste laat ik aan de Kamer. Op dit moment wordt gewerkt aan het profiel en zal er geworven gaan worden. De taken en opvattingen over hetgeen deze nationaal coördinator moet gaan doen, stonden al eerder in de brief die door de staatssecretaris Langdurige en Maatschappelijke Zorg is gestuurd, dus op zich is dat bekend. Maar ik kan me heel goed voorstellen dat de Kamer deze coördinator straks wil uitnodigen. Het is een belangrijke functionaris, absoluut.

De **voorzitter**:

De staatssecretaris vervolgt zijn beantwoording. Ik wijs de leden erop dat er in tweede termijn een gezamenlijke spreektijd is van één uur. U zal daarin ongetwijfeld moties gaan indienen, die moeten kunnen rekenen op een appreciatie. Daar zal voor geschorst moeten worden. Daar wilt u ongetwijfeld ook nog een vervolgvraag over stellen. Ik zou de staatssecretaris dus willen vragen om de beantwoording kort en bondig te doen en de leden om terughoudendheid te betrachten bij interrupties.

Staatssecretaris **Rutte**:

Voorzitter. Ik ga over tot de toegang tot het recht. Nederland is een sterke democratische rechtsstaat — de heer Sneller had het erover, maar ook anderen hebben het erover gehad wat dit betekent — die veiligheid biedt en zijn mensen beschermt. De overheid spant zich iedere dag in om de beloften van de rechtsstaat voor alle mensen waar te maken. Maar de overheid kan dit niet alleen. Mensen zelf en de samenleving als geheel zijn medeverantwoordelijk voor een goed functionerende rechtsstaat. In mijn inleiding noemde ik al de waarde van oog hebben voor het algemeen belang en iemand helpen waar dat kan.

In ieders leven kunnen zich juridische problemen voordoen, van een ruzie met de burens over een overhangende boom of een miskoop via Marktplaats tot een dreigend ontslag. Als burens, collega's of zakenrelaties kunnen we bepaalde problemen prima zelf oplossen: onderling dankzij lokale buurtbemiddeling of door gebruik te maken van een rechtsbijstandsverzekering. Lukt dit niet, dan moet de deur van het recht openstaan voor iedereen, ongeacht achtergrond, woonplaats of inhoud van de portemonnee. Daar hebben we als maatschappij baat bij. Elke dag werken we met alle betrokken beroepsgroepen, overheden en organisaties aan een goede toegang tot het recht. Centraal staat hierbij steeds de vraag waar de individuele rechtzoekende het meeste mee geholpen is. Waar het voor de een nodig is om het geschil voor te leggen aan de rechter of een geschillencommissie, vindt een ander de oplossing bijvoorbeeld in een mediationtraject of een betalingsregeling.

In mijn brief van 11 december 2025 staan de maatregelen die we nemen om de toegang tot het recht te versterken. De maatregelen waarvoor geen inkomensgrens geldt zijn voor alle rechtzoekenden in Nederland beschikbaar. Ik vind het belangrijk om dat te zeggen. We hebben vaak het idee dat allerlei regelingen alleen beschikbaar zijn voor mensen met een hele kleine beurs. Dat is niet altijd zo. Ze zijn er bijvoorbeeld ook voor mensen met een laag middeninkomen. Ik heb echter de indruk dat zij dit vaak niet weten. Een betere bekendheid met de maatregelen bij ook deze doelgroep kan soms ingewikkelde of kostbare procedures voorkomen en de druk op de rechtspraak verlagen.

Ik licht er een paar uit, zoals de versterking van het Juridisch Loket. Met extra middelen uit het regeerakkoord zorgen we voor een coördinerende rol van het Juridisch Loket om op lokaal en regionaal niveau samenwerking aan te gaan, bijvoorbeeld met sociaal raadslieden, zodat de rechtzoekenden sneller en effectiever hulp krijgen.

Laagdrempelige toegang tot het recht is niet voor iedereen vanzelfsprekend; mevrouw Abdi haalde dit gisteren ook al aan. Voor veel mensen is het al lastig te herkennen dat ze een juridisch probleem hebben. Vervolgens is het lastig om het juiste loket te vinden. Een loket ligt soms wel op anderhalf uur reizen afstand of is maar op één ochtend in de week open. Vaak behandelen ze maar een deel van het probleem en is doorverwijzing nodig. U begrijpt dat we een landelijk dekkend netwerk van sociale, juridische en financiële hulp voor iedereen nodig hebben. Er zijn al wel initiatieven op dit vlak, zoals in Noord- en Midden-Limburg. Daar werken het Juridisch Loket, een aantal gemeenten en sociaal-juridische dienstverleners al heel mooi regionaal samen. Dat is nog niet genoeg. Daarom heeft mijn ambtsvoorganger aan kwartiermaker Lilian Marijnissen gevraagd om begin 2027 concrete voorstellen te doen om tot dat landelijk dekkende netwerk te komen. Ik kan mevrouw Dobbe melden dat mevrouw Marijnissen momenteel intensief gesprekken voert met het werkveld. Ik verwacht nog voor de zomer een tussenrapportage. Ik kijk daar erg naar uit.

Per februari komt er een verhoging van het tarief van de sociaal advocaten. Hiervoor is voor 2026 15 miljoen euro nodig en vrijgemaakt. We passen onder andere de puntenaantallen aan en verhogen de bijzondere toeslagen en het basistarief per punt. Vanaf 2027 gaat er vervolgens jaarlijks 30 miljoen euro extra naar de sociale advocatuur. Een onafhankelijke onpartijdige rechtspraak is een van de pijlers van onze democratische rechtsstaat. De rechtspraak moet kunnen bouwen en vertrouwen op een stabiele financiering. Daarom investeren we structureel ongeveer 50 miljoen euro extra in de rechtspraak. Met innovatieve projecten draagt de rechtspraak bij aan het oplossen van problemen van mensen en verbetert zij de toegang tot de rechter.

Ik ga even wat versnellen, want ik zie dat de voorzitter wat haast heeft. Naar de voorbeelden moet u dus maar een andere keer vragen.

Daarmee kom ik aan het einde van mijn betoog en zou ik willen overgaan naar de amendementen. Nou heb ik wel allemaal vervangende dingen binnengekregen, maar er is eerst nog een interruptie, dus wie weet gaat me dat helpen.

De **voorzitter**:

Ik inventariseer de interrupties; dat doe ik één keer. Ik zie drie interrupties, allereerst van mevrouw Straatman.

Mevrouw **Straatman** (CDA):

Ik zal het kort houden. Je ziet capaciteitsproblemen bij de politie, omdat zij veel te maken heeft met mensen met onbegrepen gedrag. In de verhalen en in mijn eigen ervaringen bij de rechtswinkels en de juridische loketten zie ik hetzelfde probleem, namelijk dat veel capaciteit opgaat aan niet-juridische vragen. Erkent de staatssecretaris dit probleem en welke stappen worden op dat punt ondernomen, ook om de eerstelijnsrechtshulp en de sociale advocatuur te ontlasten?

Staatssecretaris **Rutte**:

Ik weet niets van specifieke activiteiten om op deze manier de sociale rechtshulp te ontlasten. Ik weet wel dat er activiteiten plaatsvinden om de mensen met onbegrepen gedrag inderdaad veel beter te kunnen begeleiden in de maatschappij, maar volgens mij weet mijn buurman daar nog meer van dan ik. Dat vraagt deels om zorg en ook om andere activiteiten, bijvoorbeeld bij de politie. Het is wel echt een groot punt van zorg; dat deel ik geheel met mevrouw Straatman.

Mevrouw **Straatman** (CDA):

Het is belangrijk dat we nu met pilots bij de politie kijken naar het combineren van zorg en veiligheid. Kunnen we dat uitbreiden? Ik weet niet of de kwartiermaker hier op dit moment ook onderzoek naar doet, maar kunnen we ook dit thema meenemen om de sociale advocatuur daadwerkelijk in brede zin te ontlasten?

Staatssecretaris **Rutte**:

Ik denk dat ik dat moet navragen. Ik vind het in ieder geval een interessante gedachte om dat te doen.

De heer **Ellian** (VVD):

Ik heb een vraag waar ik graag antwoord op zou willen in de tweede termijn. De Telegraaf bericht zojuist: "Willem Holleeder mogelijk snel weg uit EBI Vught; zorgen bij OM." Ik meen dat ik deze staatssecretaris hier in december ook over heb bevraagd. Het antwoord was: we houden het goed in de gaten en grote criminelen komen er niet uit. Ingewijden zeggen dat hij uit de ebi komt. Ik wil in de tweede termijn graag een reactie van de staatssecretaris, want deze meneer moet daar blijven. Hij is immers een gevaar voor de samenleving.

Staatssecretaris **Rutte**:

Dan ga ik die reactie straks geven.

De heer **Emiel van Dijk** (PVV):

Ik heb de staatssecretaris vandaag volgens mij een kleine drie kwartier gehoord over zijn eigen outfit. Ik heb gisteren in mijn inbreng gesproken over gevangenisuniforms. Daar heb ik de staatssecretaris daarentegen vandaag nog niet over gehoord. Desondanks heeft hij wel een mooi voorschot genomen op het patroon dat zo'n gevangenisuniform zou kunnen hebben met zijn stropdas; een mooie streep staat niet slecht. Kan de staatssecretaris nog even reflecteren op wat hij van dat idee vindt en kan hij aangeven of hij daarmee kan leven?

Staatssecretaris **Rutte**:

Ja. Overigens had de heer Van Dijk het gisteren volgens mij over een roze pak. Ik heb geen roze das om; dat dus nog niet. Er wordt in gevangenissen op dit moment wel degelijk gekeken naar wat mensen aan hebben. Mensen worden aangesproken op het dragen van hele dure spullen en het pronken met dure kleding. Daarvan wordt ook gezegd: draag dat niet. Dat is natuurlijk een ander vraagstuk dan zeggen: stop iedereen in een oranje of roze overall. Ik heb nog geen signalen ontvangen waaruit blijkt dat dit ook maar iets zou oplossen. Het is dus niet zozeer dat ik daar principieel iets van vind, maar dat ik denk dat we grotere en belangrijkere problemen hebben op te lossen.

De heer **Emiel van Dijk** (PVV):

Wij hebben die signalen wel gekregen, omdat dit inderdaad leidt tot haantjesgedrag en wordt gebruikt als statussymbool. Er is zelfs handel in en er is een hiërarchische verhouding op basis van de kleding die je wel of niet draagt. Dat werkt allemaal dus niet in het voordeel van het personeel. Ik wil de staatssecretaris dus toch vragen om hier een standpunt over in te nemen. Anders komt er straks gewoon een hele mooie motie.

Staatssecretaris **Rutte**:

We zijn natuurlijk dol op mooie moties, maar ik ben bereid om voor de heer Van Dijk na te laten vragen hoe dit zit en hoe dit binnen de instellingen speelt, zodat we hier in de eerstvolgende brief — we hebben regelmatig een rapportage over de stand van zaken in het gevangeniswezen — een update over kunnen geven. Dat zeg ik graag toe.

De **voorzitter**:

Volgens mijn administratie heeft u vier amendementen te appreciëren.

Staatssecretaris **Rutte**:

Ik heb een nieuw stapeltje gekregen, waarop alles is hernummerd. Laten we maar hopen dat het klopt. Als ik de weg kwijtraak, geleidt u mij daar hopelijk goed doorheen, voorzitter.

De **voorzitter**:

We komen er samen altijd uit.

Staatssecretaris **Rutte**:

We komen er altijd uit. Dan begin ik met het amendement op stuk nr. 69, dat gaat over de

Stichting Geschillencommissies Consumentenzaken. Ik zou dat amendement oordeel Kamer willen geven.

De **voorzitter**:

Het amendement op stuk nr. 69: oordeel Kamer. Het amendement op stuk nr. 70.

Staatssecretaris **Rutte**:

Ja, dan kom ik op het amendement op stuk nr. 70. Dat moet ik helaas ontraden. Dat heeft er niet mee te maken dat het onderwerp niet belangrijk zou zijn, want gelijke beloning voor vrouwen en mannen binnen de rechterlijke macht ligt ook mij na aan het hart. Die is nogal belangrijk, maar de dekking die wordt gevonden in een verwachte onderuitputting op respectievelijk het ondermijningsbudget, het budget van artikel 34 over straf en beschermen en het budget voor sociale rechtsbijstand, is niet passend en is in strijd met de begrotingsproblematiek. Ook klopt het algemene beeld niet dat vrouwen bij de rechtspraak minder betaald zouden krijgen dan mannen die hetzelfde werk doen. Voor degenen die voor 1 juli 2023 zijn begonnen met de opleiding tot rechter of officier van justitie vormde gedurende een lange periode het laatstverdiende salaris een belangrijk uitgangspunt voor de inschaling. Dat was gebaseerd op afspraken tussen sociale partners. Op dit moment zijn over het oude inschalingsbeleid tijdens de opleiding enkele klachten in behandeling bij het College voor de Rechten van de Mens; dat is waar. Dit beleid is overigens sinds 1 juli 2023 gewijzigd. Deze zaak loopt nog. Daar kan ik verder niks over zeggen. Maar dat alles bij elkaar, dus dekking en inhoud, maakt dat ik het amendement toch moet ontraden. De Kamer zal vervolgens zelf in al haar wijsheid beslissen wat zij ermee gaat doen.

De **voorzitter**:

De heer Ellian, twee interrupties.

De heer **Ellian** (VVD):

Ja, ik heb er aan eentje genoeg, voorzitter, gelet op de tijd. Het inschalingsbeleid is toch aangepast naar aanleiding van de klachten die vrouwen terecht hebben geuit over de discriminerende effecten van dat criterium? Ik snap het dus niet. Ik snap dat de juridische aansprakelijkheid niet vaststaat, maar je kan als bewindspersoon toch niet zeggen dat er niks aan de hand was? Er was wel degelijk iets aan de hand. Dit amendement probeert daarin een — wat is het goede woord? — tegemoetkoming te regelen.

Staatssecretaris **Rutte**:

Nee, dat snap ik. Ik leg het graag een beetje uit. Dan komen we een beetje in de juristerij, maar dat is prima. Misschien moet dat ook wel. Er waren wel degelijk verschillen en die waren gebaseerd op het voorgaande salaris. Dus mensen kwamen uit een andere functie binnen de rechtspraak en daaruit ontstonden de verschillen, omdat voor het nieuwe salaris werd aangesloten op het oude salaris. Dat wilde niet zeggen dat dit een onderscheid was op basis van geslacht, maar in de praktijk kunnen daardoor wel

verschillen zijn ontstaan. Dat is precies de zaak die nu voorligt. De rechtspraak heeft wel besloten: dit leidt tot gedoe; dit willen wij niet meer. Daar sta ik ook achter. Het speelt dus sinds die tijd niet meer. Het klopt dus dat er verschillen zijn, maar vrouwen zijn niet doelbewust lager beloond dan mannen, hoewel dat in de praktijk wel de uitwerking kon zijn van de keuzes die gemaakt zijn. Zo moeten we dat dus zien. We wachten af wat er uit die rechtszaak komt, of in elk geval uit het geschil en de beslechting daarvan.

De voorzitter:

Dan het amendement op stuk nr. 76.

Staatssecretaris Rutte:

Ja ... Ik heb hier 78 staan. O, 76! Ja, verrek, die heb ik ook. Dat amendement moet ik helaas ontraden. Het gevangeniswezen staat al ruim twee jaar onder druk. Ik ben echt verheugd dat de indieners extra capaciteit bij DJI willen creëren, maar de dekking via artikel 92 krijg ik niet rond. De minister gaf zonet ook al aan dat dit artikel inmiddels zo vaak vergeven is dat het niet meer past. Daarom komen wij er niet uit qua dekking en moet ik het amendement helaas ontraden.

De voorzitter:

Tot slot.

Staatssecretaris Rutte:

Dan kom ik bij het amendement op stuk nr. 78. Ik neem aan dat dat klopt, voorzitter. Ja, dat is mooi. Dit amendement moet ik helaas ook ontraden. Ik heb hier een heel verhaal staan, maar het gaat echt om een enorm bedrag voor allemaal hele goede doelen, waarvan we de dekking op deze manier niet netjes rondkrijgen. Die dekking is echt in strijd met de scheiding van inkomsten en uitgaven. Het Belastingplan is ook al aangenomen door de Eerste Kamer en de Tweede Kamer en daarmee een feit. Daardoor krijgen we de dekking niet rond.

Voorzitter, daarmee zou ik mijn eerste termijn willen afronden.

De voorzitter:

Ik dank de staatssecretaris en de minister voor de beantwoording in eerste termijn van de zijde van het kabinet, en geef het woord aan de heer Sneller voor zijn tweede termijn namens de fractie van D66.

De heer Sneller (D66):

Een punt van orde, voorzitter. Misschien is het goed als mevrouw Mutluer namens de rapporteurs het woord krijgt en een derde van de spreektijd in eerste termijn gebruikt.

De voorzitter:

Nou, ja, het ligt eraan wat ze daarmee gaat doen. In principe is hiervoor namelijk in eerste termijn ruimte en spreektijd gegeven. Er is een uitvoerig debat geweest over het advies van de rapporteurs. Ik zou dus, gelet op de tijd, eigenlijk wel gewoon het woord

aan u willen geven als eerste spreker van de zijde van de Kamer. Mevrouw Mutluer heeft ook nog een eigen termijn.

De heer **Sneller** (D66):

Dat is heel vriendelijk, maar aangezien mevrouw Mutluer een motie indient namens een groot deel van de commissie geef ik mijn minuut dan graag aan haar.

De **voorzitter**:

Ja, maar ik heb vooraf met mevrouw Mutluer afgesproken dat ze dat in haar eigen termijn doet. Het woord is nu dus echt aan de heer Sneller van D66. U heeft het woord.

De heer **Sneller** (D66):

Voorzitter, ik zei net: dan geef ik mijn minuut graag aan haar.

De **voorzitter**:

Dat kan, maar zij is verderop pas aan het woord. Ik wil vasthouden aan de sprekerslijst, meneer Sneller. Ziet u af van uw termijn? Ja, zie ik. Dan is het woord aan mevrouw Van der Werf namens de fractie van D66.

Termijn inbreng

Mevrouw **Van der Werf** (D66):

Dank, voorzitter. Ik heb twee moties.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat in de meeste gevallen van femicide en ernstig huiselijk geweld kinderen betrokken zijn;

constaterende dat deze kinderen vrijwel altijd getuige zijn van geweld, langdurig stress ervaren en slachtoffer zijn van kindermishandeling;

overwegende dat een effectieve en preventieve aanpak van femicide vraagt om vroegtijdige bescherming, ondersteuning en begeleiding van kinderen die hiermee worden geconfronteerd;

verzoekt de regering om in de (verdere) aanpak van femicide de positie van betrokken kinderen expliciet mee te nemen, en daarbij in ieder geval te bezien hoe het hoorrecht van kinderen en de positie van nabestaanden met betrekking tot omgang en gezag kan worden versterkt,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door de leden Van der Werf, Becker, Mutluer en Coenradie.

Zij krijgt nr. 79 (36800-VI).

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat met nudify-apps en AI-chatbots met één klik deepfake-naaktbeelden van echte mensen kunnen worden gemaakt;

constaterende dat het aantal door AI gegenereerde afbeeldingen en video's van vooral vrouwen en kinderen sterk toeneemt;

overwegende dat dit diepgaande en vaak langdurige schade veroorzaakt aan de persoonlijke levenssfeer, veiligheid en menselijke waardigheid van slachtoffers;

verzoekt de regering te onderzoeken of en op welke wijze een verbod op nudify-apps en vergelijkbare AI-toepassingen die zonder toestemming seksueel expliciete deepfakes van echte personen genereren, kan worden ingevoerd,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Van der Werf, Synhaeve, Michon-Derkzen, Straatman, Tijs van den Brink, Mutluer en Coenradie.

Zij krijgt nr. 80 (36800-VI).

Dank u wel. Het woord is aan mevrouw Michon-Derkzen voor haar inbreng namens de VVD in tweede termijn.

Mevrouw **Michon-Derkzen** (VVD):

Dank u wel, voorzitter. Ik wil beide bewindspersonen heel erg danken voor hun antwoorden, zowel voor de schriftelijke antwoorden als voor de toelichting hier in het debat.

Ik denk dat we in deze twee dagen debat met elkaar hebben vastgesteld wat voor ongelofelijk belangrijke onderwerpen we verder te brengen hebben binnen JenV. We maken stappen, maar er is altijd nog meer te doen. Dat geldt voor ondermijning en zeker ook voor femicide en vrouwveiligheid. Bij een aantal onderwerpen moeten we gewoon altijd aan dijkbewaking doen.

In mijn ogen is terrorisme zo'n onderwerp. Het grote gevaar is dat we terroristen binnenhalen. We moeten ze vooral buiten onze landsgrenzen laten en ervoor zorgen dat we de terroristen die hier zijn, in de gaten houden. Mijn fractie zal er altijd alles aan doen om onze nationale veiligheid te beschermen. In dat kader heb ik één motie.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat een aantal Nederlandse uitreizigers voor terrorisme in Syrië en Irak zijn gedetineerd;

constaterende dat niet kan worden uitgesloten dat deze terroristen de komende weken of maanden ontsnappen of worden vrijgelaten uit detentie;

van mening dat berechting van Nederlandse uitreizigers in de regio dient plaats te vinden;

overwegende dat de aanwezigheid van uitgereisde terroristen in Nederland onaanvaardbare risico's voor de nationale veiligheid met zich meebrengt;

verzoekt de regering de Kamer terstond te informeren wanneer terroristen in buitenlandse detentie uit zicht zijn of zich melden bij Nederlandse diplomatieke posten of wanneer er signalen zijn van onopgemerkte terugkeer van Nederlandse uitreizigers, en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Michon-Derkzen en Diederik van Dijk.

Zij krijgt nr. 81 (36800-VI).

Mevrouw **Michon-Derkzen** (VVD):

Dank u wel, voorzitter.

De voorzitter:

Dank u wel, mevrouw Michon-Derkzen. Het woord is aan de heer Ellian voor zijn inbreng namens de VVD in tweede termijn.

De heer **Ellian** (VVD):

Ik heb twee moties, uiteraard over de procesafspraken, voorzitter.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat het Openbaar Ministerie steeds vaker met grote drugscriminelen procesafspraken maakt, waaronder inmiddels met vijf grote criminelen uit het crimineel samenwerkingsverband van Ridouan Taghi;

constaterende dat grote criminelen geen informatie hoeven te verschaffen, de gepleegde strafbare feiten niet hoeven te bekennen, en een lagere straf krijgen;

overwegende dat grote criminelen door het maken van procesafspraken in een lichter gevangenisregime terechtkomen;

van mening dat lage geldboetes geen enkel nut hebben bij grote criminelen aangezien zij miljoenen verdienen met georganiseerde criminaliteit;

spreekt uit dat procesafspraken met grote criminelen onwenselijk zijn;

verzoekt de regering aan het Openbaar Ministerie met klem over te brengen dat procesafspraken met grote drugscriminelen onwenselijk zijn en geen nadere stappen in deze richting te zetten tot na de behandeling van de eerste aanvullingswet bij het nieuwe Wetboek van Strafvordering in de Tweede Kamer,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid Ellian.

Zij krijgt nr. 82 (36800-VI).

De heer Ellian (VVD):

En dan uiteraard eentje over mijn eigen stad, niet omdat ik mijn eigen stad Almere, die overigens 50 jaar bestaat dit jaar, zo geweldig vind, maar omdat ik er heilig van overtuigd ben dat bijna de enige oplossing voor het capaciteitsprobleem in het gevangeniswezen het heropenen van de leegstaande bajes in Almere is.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat heropening van de Penitenciaire Inrichting Almere 360 plekken aan celcapaciteit oplevert;

verzoekt de regering om voorbereidingen te treffen die nodig zijn voor heropening zoals planvorming, het aanvragen van vergunningen en het inrichten van een projectteam,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid Ellian.

Zij krijgt nr. 83 (36800-VI).

De heer Ellian (VVD):

Dan heb ik nog één vraag aan de staatssecretaris. Die gaat over die groepjes op de Afdeling Intensief Toezicht, maar ook in de extra beveiligde inrichting. Wil hij dit nog één keer nagaan en mij nog één keer proberen ... Nou ja, hij gaat me niet overtuigen. Ik wil hem nog één keer ervan proberen te overtuigen dat onderling contact tussen grote criminelen levensgevaarlijk is. Ik wil hem nogmaals vragen om daar een einde aan te maken.

De voorzitter:

Dank u wel. Het woord is aan mevrouw Abdi voor haar inbreng in tweede termijn namens GroenLinks-Partij van de Arbeid.

Mevrouw **Abdi** (GroenLinks-PvdA):

Dank, voorzitter. Ik heb twee moties.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat uit de eerste integrale evaluatie van de wet-Mulder blijkt dat verkeersboetes disproportioneel hoog zijn en de overheid moet stoppen met het verhogen van verkeersboetes en eerdere stijgingen moet terugdraaien;

overwegende dat kleine verkeersovertredingen in disproportionele mate belanden bij mensen met lage inkomens en al heel snel kunnen leiden tot grote financiële problemen, zonder dat daar effectieve rechtsbescherming wordt geboden;

verzoekt de regering, met het oog op de bescherming van de juridische en financiële positie van burgers, met concrete voorstellen te komen voor hoe de uitkomsten van het evaluatieonderzoek zullen worden meegenomen in het opnieuw vaststellen van de hoogte van boetes,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door de leden Abdi, Straatman, Struijs, Dobbe, Diederik van Dijk, Bikker en Coenradie.

Zij krijgt nr. 84 (36800-VI).

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

van mening dat de CAO Rijk onvoldoende flexibiliteit geeft om de substantiële werkdrukverhogende omstandigheden in het gevangeniswezen mee te nemen in de arbeidsvoorwaarden voor DJI-personeel, met alle gevolgen van dien voor het behoud van DJI-personeel en het werven van nieuwe DJI-collega's;

verzoekt de regering om in goed overleg met vertegenwoordigers van het DJI-personeel te komen tot een afzonderlijke cao voor het gevangeniswezen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door de leden Abdi, El Abassi en Bikker.

Zij krijgt nr. 85 (36800-VI).

Mevrouw **Abdi** (GroenLinks-PvdA):

Dank.

De voorzitter:

Dank u wel. Het woord is aan mevrouw Mutluer voor haar inbreng in tweede termijn namens GroenLinks-Partij van de Arbeid.

Mevrouw **Mutluer** (GroenLinks-PvdA):

Dank aan de bewindspersonen. Met name dank aan de fijne geste van mijn fijne collega de heer Sneller. Ik ga heel snel voorlezen, namens ons allen.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat ondanks toezeggingen aan de Kamer na de parlementaire verkenning en het vereiste verbeterplan vanuit de Algemene Rekenkamer de voortgang bij het verkorten van doorlooptijden, ketenbrede sturing en informatievoorziening achterblijft;

verzoekt de regering:

- uiterlijk vóór het zomerreces een integraal deltaplan strafrechtketen aan de Kamer te sturen met concrete, meetbare doelstellingen, een helder tijdpad en inzicht in verantwoordelijkheden en benodigde middelen;
- scenario's uit te werken voor de mogelijke toekomstige inzet van de aanwijzingsbevoegdheid van de minister, gericht op organisatieoverstijgende bedrijfsvoering in de strafrechtketen, en deze aan de Kamer voor te leggen;
- te zorgen voor ketenbreed inzicht in doorlooptijden van individuele strafzaken;
- de informatievoorziening vanuit de keten structureel te verbeteren, zodat voortgang op alle ketendoelstellingen meerjarig, actueel en goed vergelijkbaar kan worden gevolgd door de Tweede Kamer,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Mutluer, Ellian, Diederik van Dijk, Sneller, Coenradie, Straatman, Struijs, Bikker, Dobbe, Teunissen, Schilder en El Abassi.

Zij krijgt nr. 86 (36800-VI).

Mevrouw **Mutluer** (GroenLinks-PvdA):

Zo. Nu ga ik naar mijn eigen moties.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat het tijdelijk huisverbod in de praktijk onvoldoende bescherming biedt bij ernstig en structureel huiselijk geweld;

verzoekt het kabinet in uitzonderlijke gevallen verlenging van het tijdelijk huisverbod tot maximaal één jaar toe te staan, met duidelijke criteria en rechterlijke toetsing, en mogelijk te maken dat het tijdelijk huisverbod ook kan worden opgelegd en verlengd bij voortdurende dreiging of intieme terreur en ernstig huiselijk geweld zonder acuut gevaar;

verzoekt het kabinet tevens om de toepassing van het tijdelijk huisverbod mogelijk te maken op plegers die niet meer in de woning verblijven maar wel een ernstig risico vormen, en het tijdelijk huisverbod te koppelen aan verplichte daderhulpverlening, met handhaving bij niet-meewerken,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Mutluer, Coenradie, Van der Werf, Becker, Diederik van Dijk, Struijs en Armut.

Zij krijgt nr. 87 (36800-VI).

Mevrouw **Mutluer** (GroenLinks-PvdA):

Tot slot.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de implementatie van de EU-richtlijn huiselijk geweld de juridische en praktische mogelijkheden moet bieden om geweld in de privésfeer te voorkomen en te bestrijden;

van mening dat bijvoorbeeld Filomena, het Centrum voor huiselijk geweld en kindermishandeling en de Centra Seksueel Geweld onschatbare ervaring hebben opgedaan in de gewenste aanpak;

verzoekt de regering om in overleg met onder andere Filomena en decentrale overheden te onderzoeken hoe bij de implementatie van de EU-richtlijn huiselijk geweld mede kan worden voorzien in een landelijk dekkend netwerk van twaalf regio's om professionele hulp te bieden in situaties van (ex-)partnergeweld en kindermishandeling, en de Kamer hierover te informeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Mutluer, Dobbe, Struijs, Diederik van Dijk en Coenradie.

Zij krijgt nr. 88 (36800-VI).

Mevrouw **Mutluer** (GroenLinks-PvdA):

Zo!

De **voorzitter**:

Dank u wel, mevrouw Mutluer. U heeft het weer voor elkaar. Het woord is aan mevrouw Van der Plas voor haar tweede termijn namens de BoerBurgerBeweging.

Mevrouw **Van der Plas** (BBB):

Dank u wel.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat politici, boerengezinnen en andere betrokkenen in de agrarische sector te maken hebben met strafbare feiten door dierenextremisten;

verzoekt de regering om bij de politie een landelijk meldpunt dierenextremisme in te richten en daarbij samen te werken met het Meldpunt Agro Intimidatie voor een centrale registratie en bundeling van meldingen, zodat er een samenhangende opsporings- en beschermingsaanpak kan komen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door het lid Van der Plas.

Zij krijgt nr. 89 (36800-VI).

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat extremistische ideologieën fundamentele vrijheden onder druk zetten en bijdragen aan intimidatie, uitsluiting en ondermijning van artikel 1 van de Grondwet;

verzoekt de regering een juridische verkenning te starten naar het begrip "extremisme", inclusief de mogelijkheid dit wettelijk te verankeren als grondslag voor het optreden tegen misbruik van grondrechten om de rechten van anderen te ondermijnen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door het lid Van der Plas.

Zij krijgt nr. 90 (36800-VI).

Mevrouw **Michon-Derkzen** (VVD):

Een goed initiatief. Er loopt al een verkenning naar de definitie van "extremisme", ook

omdat we dat willen weten in het kader van online. Ik weet niet of mevrouw Van der Plas daarvan op de hoogte is. Hoe verhoudt haar motie zich dan tot hetgeen er loopt? Of wil zij hiermee nog eens onderstrepen dat het goed is wat er al loopt?

Mevrouw **Van der Plas** (BBB):

Wat er loopt is sowieso goed, maar volgens mij is er ook nog gewoon een groot grijs gebied dat we nu onder de vrijheid van meningsuiting scharen, maar dat wel degelijk onder extremisme kan worden verstaan, bijvoorbeeld een leraar die op een school aan kinderen uitlegt dat shariawetgeving eigenlijk wel heel goed is, en dat het ook heel goed is dat binnen die wetgeving je handen eraf worden gehakt als je steelt. Dan kun je zeggen dat dit valt onder de vrijheid van onderwijs, de vrijheid van religie en de vrijheid van meningsuiting, maar het zijn best wel gestoorde ideeën. Dat is eigenlijk waar ik naar vraag. We moeten nu gewoon echt gaan definiëren wat extremisme is. Er hoeft ook niet altijd strafrechtelijk te worden opgetreden. Dat kan ook via de bestuurlijke weg.

Mevrouw **Michon-Derkzen** (VVD):

Tot slot. Dat ben ik zeer met mevrouw Van der Plas eens. Daarom is het ook goed, wil ik maar zeggen, dat dit ook loopt. Zo weten we met elkaar wat we extremistisch vinden. Dan kun je er ook iets aan doen als je dat online tegenkomt. Daar ontbreekt het nu aan. Inhoudelijk ben ik het dus zeer eens, maar volgens mij wordt daar nu dus ook al aan gewerkt.

Mevrouw **Van der Plas** (BBB):

Ja. Oké.

De **voorzitter**:

Dank u wel, mevrouw Van der Plas.

Mevrouw **Van der Plas** (BBB):

U ook!

De **voorzitter**:

Dan is het woord aan mevrouw Faber voor haar inbreng in tweede termijn namens de Partij voor de Vrijheid?

Mevrouw **Van der Plas** (BBB):

Zal ik mevrouw Faber nu een keer achter mij langs laten lopen?

De **voorzitter**:

Ik wilde het niet zeggen; ik wilde er niet zelf over beginnen.

Mevrouw **Van der Plas** (BBB):

Ik moet weg, maar ik heb nog vijf moties!

Mevrouw **Faber** (PVV):

Nou, be my guest. Ik ben altijd voor een paar extra moties!

De **voorzitter**:

Het is goed zo!

Mevrouw **Van der Plas** (BBB):

We staan quitte nu.

De **voorzitter**:

Mevrouw Faber, het gaat hier om wetgeving, dus u heeft alle tijd. Gaat uw gang.

Mevrouw **Faber** (PVV):

Don't push me!

Goed, de motie van de leden Faber en Wilders.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de politie partner is in het Halal Village Festival en daar nieuwe politiemensen rekruteert;

overwegende dat het Halal Village Festival een festival is met een pro-Palestijnse activistische lading, gedecoreerd met Palestijnse vlaggen en watermeloenen, hét symbool van de Palestijnse strijd;

verzoekt de regering het partnerschap met het Halal Village Festival op te zeggen en te stoppen met deelname aan dit festival,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door de leden Faber en Wilders.

Zij krijgt nr. 91 (36800-VI).

Mevrouw **Faber** (PVV):

Dan de motie van de leden Faber, Vondeling en Wilders.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de organisatie Islamic Relief in Duitsland is aangeduid als een verlengstuk van de Moslimbroederschap;

overwegende dat de Moslimbroederschap de samenleving wil inrichten naar de regels van de islam, inclusief de maatschappij en de politiek;

verzoekt de regering Islamic Relief te verbieden in Nederland,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door de leden Faber, Vondeling en Wilders.

Zij krijgt nr. 92 (36800-VI).

Mevrouw **Faber** (PVV):

Dan de motie-Faber/Wilders.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat een Frans overheidsrapport waarschuwt voor de subtiële langetermijninfiltratie van de Moslimbroederschap, met als einddoel een islamitisch rijk gebaseerd op de sharia;

verzoekt de regering de Moslimbroederschap en daaraan gelieerde organisaties in Nederland te verbieden,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door de leden Faber en Wilders.

Zij krijgt nr. 93 (36800-VI).

Mevrouw **Faber** (PVV):

Dan heb ik een motie die ook is ondertekend door meneer Diederik van Dijk.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de politie kampt met zowel grote personeelstekorten als een tekort aan financiële middelen;

overwegende dat het niet de bedoeling is dat de belastingbetaler de dupe wordt van de extra politie-inzet bij voetbalwedstrijden terwijl het betaalde voetbal een miljoenenbusiness is;

overwegende dat in Engeland en Duitsland profclubs meebetalen aan de politie-inzet;

verzoekt de regering de betaaldvoetbalorganisaties mee te laten betalen aan de politie-inzet,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door de leden Faber en Diederik van Dijk.

Zij krijgt nr. 94 (36800-VI).

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de burgemeester in het kader van de handhaving van de openbare orde beslist over de politie-inzet en de daarbij toegestane middelen;

overwegende dat het te voeren beleid niet afhankelijk mag zijn van de persoonlijke en politieke voorkeur van de burgemeester;

verzoekt de regering een eenduidig kader op te stellen, zodat er in gelijke omstandigheden sprake is van gelijke politie-inzet en middelen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door het lid Faber.

Zij krijgt nr. 95 (36800-VI).

Mevrouw **Faber** (PVV):

Dan de laatste motie.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de schaarse politiecapaciteit op een efficiënte manier dient te worden ingezet;

verzoekt de regering de politie de opdracht te geven terug te keren naar de kerntaken,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door het lid Faber.

Zij krijgt nr. 96 (36800-VI).

Mevrouw **Faber** (PVV):

Dat was het.

De **voorzitter**:

Dank u wel. U heeft een interruptie van de heer El Abassi. Ik sta twee interrupties toe.

De heer **El Abassi** (DENK):

Ik zal de kul met betrekking tot Halal Village even overslaan. Ik wil gelijk naar Islamic Relief. Ik heb daar ook een vraag over gesteld aan de minister. Ik zou mevrouw Faber willen vragen wat Islamic Relief strafrechtelijk verkeerd heeft gedaan. Islamic Relief is nooit veroordeeld. Er is in 2020 of 2022 een individu geweest waar het Verenigd

Koninkrijk kritiek op had, maar deze persoon is niet strafrechtelijk veroordeeld. Wat vindt mevrouw Faber ervan om zo keihard uit te halen naar een organisatie die niet strafrechtelijk is veroordeeld en die al door tig aantal landen strafrechtelijk is onderzocht?

Mevrouw **Faber** (PVV):

Meneer El Abassi heeft aangegeven dat Islamic Relief een uitvloeisel van de Verenigde Naties zou zijn. Heb ik dat goed begrepen? U hoeft alleen maar te knikken; anders kost het u een interruptie. Ja, ik zie de heer El Abassi knikken. Ik wil u er wel even op attenderen dat voormalig minister Kaag, die toch echt fan was van de Verenigde Naties, de subsidie aan deze organisatie heeft stopgezet. Nou, dat zegt wel even iets. Zij is echt een aanhanger van de Verenigde Naties. Ze is ook vrij tolerant ten opzichte van de islam. Zij heeft die subsidie gekort. Nou, dat zegt wel iets. Dan is Islamic Relief in Duitsland ook nog aangeduid als een voortvloeisel uit de Moslimbroederschap. Het Franse parlement heeft een resolutie aangenomen om de Moslimbroederschap te plaatsen op de terreurlijst. Dat lijkt me toch wel voldoende om zeer kritisch te zijn op deze organisatie.

De **voorzitter**:

Tot slot, meneer El Abassi.

De heer **El Abassi** (DENK):

Als de PVV complimenten uitdeelt aan mevrouw Kaag, dan zegt dat heel wat, vind ik. Tegelijkertijd is dat geen antwoord op mijn vraag. Ik vroeg naar de situatie waarin iemand niet strafrechtelijk veroordeeld is. Mevrouw Faber noemt Duitsland. Duitsland is een van de landen die extreem veel onderzoeken heeft verricht naar Islamic Relief. Uiteindelijk heeft het gezegd: onschuldig. Dat is dus een van de landen die Islamic Relief onschuldig heeft bevonden. Dan komt weer mijn vraag: wat vindt mevrouw Faber ervan dat zij iemand die niet strafrechtelijk veroordeeld is en tig keer door tig landen is onderzocht, wél keihard veroordeelt, terwijl mevrouw Faber zelf in een partij zit waarvan de partijleider strafrechtelijk veroordeeld is? Wat zouden we dan moeten doen met dit soort partijen, zou ik mevrouw Faber willen vragen.

Mevrouw **Faber** (PVV):

Ik vind die vergelijking wel erg mank gaan, want mijn partijleider is veroordeeld wegens groepsbelediging. Dat vind ik wel even iets anders dan Islamic Relief, dat ons allemaal wil onderwerpen aan de islam. Een totalitair systeem vind ik toch wel iets anders dan de heer Wilders, die toch wel de democratie onderstreept.

De **voorzitter**:

Dank u wel, mevrouw Faber. Het woord is aan de heer Emiel van Dijk voor zijn inbreng in de tweede termijn namens de Partij voor de Vrijheid.

De heer **Emiel van Dijk** (PVV):

Dank u wel, voorzitter.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat gedetineerden in Nederlandse gevangenissen het recht hebben op het dragen van eigen kleding op grond van de Penitentiaire beginselenwet;

constaterende dat het recht op eigen kleding niet gestoeld is op internationale of Europese verplichtingen;

constaterende dat gedetineerden in verschillende Europese landen een gevangenisuniform dragen;

overwegende dat het recht op eigen kleding voor hiërarchische verhoudingen zorgt, statusverschillen versterkt en diefstal in de hand werkt, wat zorgt voor conflicten en toenemende onveiligheid van gevangenispersoneel;

van mening dat de veiligheid van gevangenispersoneel te allen tijde gewaarborgd en waar mogelijk verbeterd moet worden;

verzoekt de regering met een voorstel te komen om gevangenisuniformen te introduceren en daarmee een einde te maken aan het dragen van eigen kleding in detentie,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid Emiel van Dijk.

Zij krijgt nr. 97 (36800-VI).

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de overgrote meerderheid van de gedetineerden momenteel vertoeft in een eenpersoonscel;

overwegende dat dit onacceptabel is zolang er een cellentekort is en gedetineerden eerder naar huis gestuurd worden;

verzoekt de regering van meerpersoonscellen definitief de norm te maken en ervoor te zorgen dat het overgrote deel van de gedetineerden in een meerpersoonscel gehuisvest zal worden,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid Emiel van Dijk.

Zij krijgt nr. 98 (36800-VI).

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat volgens artikel 10, lid 2 van het Wetboek van Strafrecht de minimale duur van een gevangenisstraf één dag is;

constaterende dat de minimale duur van een gevangenisstraf in Duitsland één maand bedraagt;

overwegende dat zeer korte gevangenisstraffen vaak zinloos zijn en geen recht doen aan het leed van slachtoffers;

verzoekt de regering een voorstel in te dienen om de minimale duur van een gevangenisstraf, naar Duits voorbeeld, te verhogen naar één maand,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid Emiel van Dijk.

Zij krijgt nr. 99 (36800-VI).

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat het Openbaar Ministerie momenteel altijd de vrijheid geniet om wel of niet te vervolgen;

overwegende dat er veel te vaak niet vervolgd wordt bij ernstig geweld tegen hulpverleners;

verzoekt de regering het opportuniteitsbeginsel af te schaffen bij geweld tegen hulpverleners en het Openbaar Ministerie te dwingen te vervolgen in dit soort zaken,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid Emiel van Dijk.

Zij krijgt nr. 100 (36800-VI).

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat het Openbaar Ministerie momenteel altijd de vrijheid geniet om al dan niet te vervolgen;

overwegende dat er veel te vaak niet vervolgd wordt bij gewelds- en zedenzaken;
verzoekt de regering het opportuniteitsbeginsel af te schaffen bij gewelds- en zedenzaken en het Openbaar Ministerie te dwingen te vervolgen in dit soort zaken,
en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid Emiel van Dijk.

Zij krijgt nr. 101 (36800-VI).

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat veel WODC-onderzoeken uitgevoerd worden door onbekende onderzoekers;

verzoekt de regering voortaan voorafgaand aan een WODC-onderzoek de Kamer inzicht te verschaffen in de onderzoekers en hun functie, nevenfuncties, achtergrond en andere belangen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid Emiel van Dijk.

Zij krijgt nr. 102 (36800-VI).

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat er door de overheid veel onderzoeken worden uitgevoerd waaraan hoge kosten verbonden zijn;

overwegende dat belastinggeld efficiënt uitgegeven moet worden en deze uitgaven goed gecontroleerd moeten kunnen worden;

verzoekt de regering voortaan bij alle gedane onderzoeken in het onderzoek zelf een vermelding van de gehele kostprijs van het onderzoek te voegen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid Emiel van Dijk.

Zij krijgt nr. 103 (36800-VI).

De heer **Emiel van Dijk** (PVV):

Dank u.

De **voorzitter**:

Dank u wel. Het woord is aan mevrouw Straatman voor haar inbreng in tweede termijn namens het CDA.

Mevrouw **Straatman** (CDA):

Dank u wel, voorzitter. Dank u wel, minister en staatssecretaris, voor de beantwoording en voor de aardige woorden naar aanleiding van mijn maidenspeech. Ik heb één motie.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat bij het opleggen en innen van verkeersboetes meerdere instanties betrokken zijn, waaronder het CJIB, de politie en het Openbaar Ministerie;

constaterende dat verkeersboetes en verhogingen kunnen leiden tot schulden of bestaande schulden kunnen verergeren;

overwegende dat betere gegevensdeling tussen betrokken instanties kan helpen bij het vroegtijdig signaleren van schulden, maar dat hier een duidelijke grondslag voor ontbreekt;

verzoekt de regering te onderzoeken hoe de gegevensdeling tussen het CJIB, de politie en het Openbaar Ministerie verbeterd kan worden ten behoeve van het vroegtijdig signaleren van personen met een verhoogd risico op problematische schulden door verkeersboetes;

verzoekt de regering dit te betrekken bij de Taskforce Gegevensdeling, en de Kamer hierover te informeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door de leden Straatman, Abdi, Bikker en Struijs.

Zij krijgt nr. 104 (36800-VI).

Dank u wel. Het woord is aan de heer Tijs van den Brink, maar die ziet af van zijn spreektijd. Dan is het woord aan mevrouw Coenradie voor haar inbreng namens JA21 in de tweede termijn.

Mevrouw **Coenradie** (JA21):

Dank, voorzitter.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat contact- en gebiedsverboden juridisch mogelijk zijn maar in de praktijk terughoudend en niet uniform worden ingezet;

overwegende dat snelle bescherming van slachtoffers essentieel is;

verzoekt de regering te borgen dat bij een hoog risico op herhaald huiselijk geweld of kindermishandeling contact- en gebiedsverboden toegepast worden, waar passend ondersteund door elektronische monitoring,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Coenradie, Bikker, Dobbe, Mutluer en Diederik van Dijk.

Zij krijgt nr. 105 (36800-VI).

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de tbs-sector onder zware druk staat door capaciteitstekorten en hoge kosten;

overwegende dat het EVRM regelmatige rechterlijke toetsing vereist, maar ruimte laat voor beoordeling op basis van individuele risico's;

verzoekt de regering te onderzoeken of binnen deze kaders meer maatwerk mogelijk is, waarbij de rechter in bepaalde gevallen en op basis van objectieve risicobeoordelingen kan besluiten tot een langere verlengingsperiode, en de Kamer hierover te informeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Coenradie, Eerdmans, Schilder, Ellian en Diederik van Dijk.

Zij krijgt nr. 106 (36800-VI).

Dank u wel. Het woord is aan de heer El Abassi voor zijn inbreng in tweede termijn namens de fractie van DENK. Gaat uw gang.

De heer El Abassi (DENK):

Voorzitter, dank. Ik heb drie moties.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat burgers onterecht op terrorisme- en extremismelijsten kunnen belanden en de rechtsbescherming daarbij tekortschiet;

constaterende dat de Inspectie Justitie en Veiligheid geen toegang heeft tot het CTER-themaregister en daardoor geen zelfstandig toezicht kan uitoefenen;

overwegende dat effectief toezicht een kernvoorwaarde is voor bescherming van grondrechten;

verzoekt de regering om te waarborgen dat de Inspectie Justitie en Veiligheid zo spoedig mogelijk structurele toegang krijgt tot het CTER-themaregister,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid El Abassi.

Zij krijgt nr. 107 (36800-VI).

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat politiegeweld uitsluitend mag worden toegepast als uiterste middel en altijd noodzakelijk en proportioneel moet zijn;

overwegende dat het filmen van politieoptreden en het uiten van kritiek daarop geen strafbare feiten zijn;

verzoekt de regering te waarborgen dat bij vermoedens van disproportioneel politiegeweld altijd een onafhankelijk onderzoek wordt ingesteld;

verzoekt de regering te bevestigen dat het filmen van politieoptreden en het aanspreken op optreden op zichzelf nooit grond vormen voor het toepassen van geweld,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid El Abassi.

Zij krijgt nr. 108 (36800-VI).

De heer **El Abassi** (DENK):

Voorzitter. Dan de laatste motie.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat geweld tegen hulpverleners, politie en bestuurders altijd onacceptabel is;

overwegende dat uit de criminologie blijkt dat criminaliteit samenhangt met sociaal-economische factoren en niet met afkomst;

overwegende dat collectieve verdachtmaking op basis van afkomst het vertrouwen in de rechtsstaat ondermijnt;

verzoekt de regering zich uit te spreken tegen het collectief criminaliseren van bevolkingsgroepen op basis van afkomst;

verzoekt de regering geweld tegen gezagsdragers consequent en zonder dubbele maat te veroordelen en aan te pakken,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid El Abassi.

Zij krijgt nr. 109 (36800-VI).

De heer El Abassi (DENK):

Voorzitter, dank u wel. Dat was het.

De voorzitter:

Dank u wel. Het woord is aan de heer Diederik van Dijk voor zijn inbreng namens de SGP.

De heer Diederik van Dijk (SGP):

Dank u wel, voorzitter. Dank aan de bewindspersonen voor de beantwoording. Ik heb drie moties. De eerste heeft betrekking op de DUUP-regeling.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de DUUP-regeling is bedoeld voor uitstapprogramma's voor mensen die de prostitutie willen verlaten, maar dat uit de praktijk blijkt dat in sommige steden DUUP-middelen terechtkomen bij organisaties die naast uitstap ook instap faciliteren;

verzoekt de regering in overleg met de DUUP-centrumgemeenten te bevorderen dat de DUUP-middelen ook daadwerkelijk en exclusief voor uitstapondersteuning worden ingezet,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Diederik van Dijk, Bikker en Coenradie.

Zij krijgt nr. 110 (36800-VI).

De heer Diederik van Dijk (SGP):

De tweede motie.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat geweld tegen vrouwen een hardnekkig maatschappelijk probleem is, dat zich in uiteenlopende vormen manifesteert;

overwegende dat uit diverse onderzoeken blijkt dat vrouwen in de prostitutie bovengemiddeld vaak te maken krijgen met seksueel, fysiek en psychisch geweld, alsmede met uitbuiting en dwang;

verzoekt de regering om in het kader van het Nationaal Actieprogramma Aanpak seksueel grensoverschrijdend gedrag en seksueel geweld expliciet aandacht te besteden aan geweld tegen vrouwen in de prostitutie, en daarbij in het bijzonder te bezien hoe preventie, signalering, bescherming en ondersteuning van vrouwen die zich onvrijwillig in de prostitutie bevinden verder kan worden versterkt,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door de leden Diederik van Dijk en Coenradie.

Zij krijgt nr. 111 (36800-VI).

De heer **Diederik van Dijk** (SGP):

En de laatste motie.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat het vertrouwen van Joodse Nederlanders in de strafrechtketen drastisch is afgenomen, omdat antisemitische incidenten regelmatig traag, onvoldoende of helemaal niet worden opgevolgd en online antisemitische haat vaak onbestraft blijft;

overwegende dat effectieve bestrijding van antisemitisme vraagt om gespecialiseerde expertise, landelijke regie en duidelijke doorzettingsmacht binnen de strafrechtketen;

verzoekt de regering om in overleg met de strafrechtketen een gespecialiseerde eenheid bij politie en OM in te richten die exclusief is belast met de opsporing en vervolging na antisemitische misdrijven, beschikt over structurele capaciteit, specialistische kennis en doorzettingsmacht, en verantwoordelijk is voor snelle opvolging van aangiften, consequente vervolging en effectieve aanpak van (online) antisemitisme,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door de leden Diederik van Dijk, Bikker en Coenradie.

Zij krijgt nr. 112 (36800-VI).

De heer **Diederik van Dijk** (SGP):

Dank u, voorzitter.

De **voorzitter**:

Dank u wel. Het woord is aan mevrouw Teunissen voor haar inbreng namens de Partij voor de Dieren in tweede termijn.

Mevrouw **Teunissen** (PvdD):

Dank u wel, voorzitter. Dank aan de staatssecretaris en de minister voor de beantwoording.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de Tweede Kamer in 2023 de Wet aanpak dierenmishandeling en dierverwaarlozing fors heeft aangescherpt en het nu onder meer mogelijk is om dierenbeulen een (levenslang) houdverbod op te leggen;

constaterende dat deze instrumenten alleen nut hebben als dierenmishandeling ook daadwerkelijk wordt gesignaleerd en er wordt ingegrepen, maar dat misstanden in de praktijk te vaak ongezien en ongestraft blijven;

verzoekt de regering om samen met het Openbaar Ministerie, de NVWA, de LID en de politie te onderzoeken welke maatregelen kunnen worden genomen om de pakkans van mensen die betrokken zijn bij dierenmishandeling te vergroten,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door het lid Teunissen.

Zij krijgt nr. 113 (36800-VI).

Mevrouw **Teunissen** (PvdD):

Voorzitter. Dan heb ik nog één motie.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat het recht om te demonstreren een fundamenteel onderdeel is van de democratische rechtsstaat en dat de mogelijkheid om anoniem te demonstreren essentieel is voor de veiligheid van kwetsbare groepen, waaronder diaspora's die demonstreren tegen repressieve regimes en daarbij veiligheidsrisico's lopen;

overwegende dat politie en burgemeesters hebben aangegeven dat een verbod op anoniem demonstreren en gezichtsbedekkende kleding moeilijk uitvoerbaar is en tot handhavingsproblemen leidt;

verzoekt de regering het recht op anonieme deelname aan demonstraties actief te waarborgen,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door het lid Teunissen.

Zij krijgt nr. 114 (36800-VI).

Mevrouw **Teunissen** (PvdD):

Dank u wel.

De **voorzitter**:

Dank u wel. Dan is het woord aan mevrouw Bikker voor haar inbreng namens de ChristenUnie in tweede termijn.

Mevrouw **Bikker** (ChristenUnie):

Voorzitter, dank u. Felicitaties aan collega Abdi, collega Straatman en collega Schilder voor hun persoonlijke en prachtige maidenspeeches. Ik kijk zeer uit naar de samenwerking. Dank natuurlijk aan de bewindspersonen voor de beantwoording en aan allen achter hen die meegezwoegd en -geploeterd hebben.

Voorzitter. Ik heb een drietal moties. Allereerst heb ik er natuurlijk één over de uitstapprojecten.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de Decentralisatie Uitkering Uitstapprogramma's Prostituees (DUUP) een belangrijke rol speelt in het ondersteunen van mensen die uit de prostitutie willen stappen;

constaterende dat de gemeenten die deze subsidie ontvangen hierover geen financiële verantwoording hoeven af te leggen aan het Rijk en dat het Rijk geen kaders of voorwaarden aan de subsidie heeft verbonden, waardoor gemeentes dit geld aan zaken met een ander doel dan uitstap kunnen uitgeven;

verzoekt de regering de regels voor de DUUP aan te scherpen, zodat de Rijksoverheid er beter op kan sturen dat gemeenten dit geld gericht uitgeven aan het beoogde doel van de regeling,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Bikker, Coenradie, Schilder en Diederik van Dijk.

Zij krijgt nr. 115 (36800-VI).

Mevrouw **Bikker** (ChristenUnie):

Voorzitter. Dan een motie over drugs.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat gebruik van illegale drugs bijdraagt aan criminele ondermijning;

overwegende dat de overheid naar aanleiding van de motie-Bikker c.s. (36159, nr. 24) een publiekscampagne is gestart die drugsgebruikers confronteert met de gevolgen van drugsgebruik voor de samenleving;

verzoekt de regering de campagne over de gevolgen van drugsgebruik voor criminaliteit en de samenleving voort te zetten, en gemeenten hier ook actief bij te betrekken,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Bikker, Michon-Derkzen en Diederik van Dijk.

Zij krijgt nr. 116 (36800-VI).

Mevrouw **Bikker** (ChristenUnie):

Voorzitter. Dan een motie over het rookbeleid.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat de overheid preventiebeleid voert tegen e-sigaretten, oftewel vapes, en andere vormen van roken dan wel rookverslaving;

constaterende dat bij het roken van hasj en wiet ongeveer vier tot vijf keer meer teer vrijkomt dan bij een sigaret, en dat dit dus schadelijker is voor de longen en kankerverwekkender is;

verzoekt de regering bij haar preventiebeleid om roken tegen te gaan ook de schadelijke gevolgen van cannabis te betrekken,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Bikker en Tijs van den Brink.

Zij krijgt nr. 117 (36800-VI).

Mevrouw **Bikker** (ChristenUnie):

Voorzitter. Recht boven macht: zo begon ik mijn bijdrage en zo wil ik die ook afsluiten. Dat betekent dat het huis van het recht op orde moet zijn, de hele strafrechtketen. Deze begrotingsbehandeling stelt mij daarin niet gerust. Of het nu gaat om de tekorten bij de DJI, de tekorten bij het Openbaar Ministerie, de tekorten bij de politie of om datgene wat onze woordvoerders in het begin namens ons allen hebben gezegd over de kritiek van de Rekenkamer: er is veel werk aan de winkel. Dat moet verzet worden in deze Kamer, willen wij ervoor zorgen dat recht boven macht blijft gaan.

Dank u wel.

De **voorzitter**:

Dank u wel. Dan is het woord aan mevrouw Dobbe voor haar inbreng namens de SP in de tweede termijn. Gaat uw gang.

Mevrouw **Dobbe** (SP):

Dank u wel, voorzitter. Ik heb een aantal moties.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat er een aantal vrouwenrechtswinkels zijn die met veel succes werken als een laagdrempelige plek waar vrouwen juridische hulp en advies kunnen krijgen;

overwegende dat de vrouwenrechtswinkels van grote toegevoegde waarde zijn voor de toegang tot het recht voor vrouwen en dit hard nodig is, omdat vrouwen vaker in specifieke kwetsbare situaties zitten of specifieke hulpvragen hebben;

overwegende dat de financiering voor de vrouwenrechtswinkels niet structureel geborgd is in het beleid betreffende de bevordering van de toegang tot het recht;

verzoekt de regering om de vrouwenrechtswinkels een vaste en structurele plek te geven in het beleid omtrent de toegang tot het recht,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door de leden Dobbe, Teunissen, Abdi en Coenradie.

Zij krijgt nr. 118 (36800-VI).

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de commissie-Van der Meer II heeft vastgesteld dat de kantoortoeslag van €14,82 noodzakelijk is om de sociale advocatuur voldoende betaalbaar te houden;

overwegende dat een verhoogde kantoortoeslag bijdraagt aan de toekomstbestendigheid van de toegang tot het recht, omdat dit leidt tot het opleiden van meer sociale advocaten en het tegengaan van de vergrijzing en de uitstroom;

verzoekt de regering in samenwerking met de Raad voor Rechtsbijstand en de NOvA nog voor de zomer met een plan te komen om de kantoortoeslag te bewerkstelligen met ingang van 2027,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Dobbe en Abdi.

Zij krijgt nr. 119 (36800-VI).

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat het gevangenispersoneel momenteel aan het staken is omdat het personeel van de gevangenissen op de nullijn is gezet en ook de inflatiecorrectie niet wordt toegepast en zij er dus financieel zelfs op achteruitgaan;

overwegende dat er al sprake is van een personeelstekort en capaciteitsproblemen en er al langer wordt gesproken van een code zwart voor het gevangenispersoneel;

overwegende dat deze nullijn de situatie onhoudbaar maakt en desastreuze gevolgen zal hebben, zoals een nog verdere uitstroom van het gevangenispersoneel, als er niet snel wordt ingegrepen;

verzoekt de regering om de voorgestelde nullijn voor rijksambtenaren van tafel te halen, zodat ook het gevangenispersoneel een fatsoenlijke loonsverhoging kan krijgen, en in gesprek te gaan met de belangenvertegenwoordigers van het gevangenispersoneel over verbeterde arbeidsomstandigheden om het vak aantrekkelijker te maken,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid Dobbe.

Zij krijgt nr. 120 (36800-VI).

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

overwegende dat er weinig ruimte is voor maatwerk voor de penitentiaire inrichtingen om de bezoeken aan te passen voor schoolgaande kinderen;

overwegende dat als ouders worden gestraft, dit niet betekent dat kinderen ook gestraft moeten worden;

verzoekt de regering ervoor te zorgen dat er meer maatwerk kan worden toegepast betreffende de bezoeken in de p.i.'s, zodat schoolgaande kinderen hun ouders kunnen bezoeken,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid Dobbe.

Zij krijgt nr. 121 (36800-VI).

Mevrouw **Dobbe** (SP):

Voorzitter. Ik zou nog willen zeggen dat ik het amendement op stuk nr. 43 (36800-VI) intrek.

De voorzitter:

Het amendement-Dobbe (stuk nr. 43) is ingetrokken.

Mevrouw **Dobbe** (SP):

En ik wil graag mijn collega Thomas van Halm bedanken, wiens laatste dag het hier vandaag is na zesenhalf jaar voor ons gewerkt te hebben.

Dank u wel, voorzitter.

(Geroffel op bankjes)

De voorzitter:

Namens de Kamer veel dank voor alle bewezen diensten!

U heeft nog een interruptie van de heer Sneller.

De heer **Sneller** (D66):

Ik heb een vraag over de motie over de kantoortoeslag. Is dat "voer 'm in en kom voor de zomer met het plan"? Of is dat "maak een plan voor het geval we 'm zouden willen invoeren"?

Mevrouw **Dobbe** (SP):

Het is: maak een plan om 'm in te voeren.

De voorzitter:

Dank u wel. Het woord is aan de heer Struijs van 50PLUS voor zijn inbreng in tweede termijn. Gaat uw gang.

De heer **Struijs** (50PLUS):

Voorzitter. Ik heb twee moties en een hele kleine tip.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat in de beleidsagenda van de begroting van Justitie en Veiligheid expliciet aandacht wordt besteed aan femicide, huiselijk geweld en kindermishandeling, en aan de versterking van interventies en samenwerking in de keten;

constaterende dat ouderenmishandeling een ernstige en vaak verborgen vorm van huiselijk geweld is, die zich kan uiten in fysieke, psychische en financiële mishandeling en verwaarlozing;

overwegende dat ouderenmishandeling door schaamte, afhankelijkheidsrelaties en sociale isolatie veelal onder de radar blijft en dat er een hardnekkig taboe rust op het melden en bespreekbaar maken van dit probleem;

overwegende dat door de toenemende vergrijzing en het langer zelfstandig thuis wonen van ouderen het risico op ouderenmishandeling toeneemt;

overwegende dat een effectieve aanpak van huiselijk geweld vraagt om expliciete beleidsmatige erkenning van alle kwetsbare groepen, waaronder ouderen;

verzoekt de regering om ouderenmishandeling expliciet te benoemen en te verankeren binnen de beleidsprioriteiten en de aanpak van huiselijk geweld in de beleidsagenda van Justitie en Veiligheid,

en gaat over tot de orde van de dag.

De **voorzitter**:

Deze motie is voorgesteld door de leden Struijs, Mutluer, Coenradie, Bikker, Van der Werf, Michon-Derkzen en Dobbe.

Zij krijgt nr. 122 (36800-VI).

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat zorgfraude een groot probleem vormt, waarbij aanzienlijke publieke middelen verloren gaan en de kwaliteit en toegankelijkheid van het zorgstelsel kan worden aangetast;

constaterende dat zorgfraude op dit moment lastig tegen te gaan is en in de praktijk onvoldoende wordt voorkomen of bestraft;

constaterende dat er momenteel geen wettelijke definitie van zorgfraude bestaat;

constaterende dat de Nederlandse Zorgautoriteit aangeeft dat zij door het ontbreken van deze wettelijke definitie niet kan vaststellen hoeveel signalen daadwerkelijk als fraude kunnen worden aangemerkt;

overwegende dat het ontbreken van een wettelijke definitie kan leiden tot onduidelijkheid bij toezicht, handhaving en opsporing van zorgfraude;

overwegende dat een duidelijke wettelijke definitie kan bijdragen aan een effectievere aanpak van zorgfraude;

verzoekt de regering om in samenspraak met betrokken instanties te komen tot een expliciete wettelijke definitie van zorgfraude, deze definitie wettelijk te verankeren, en de Kamer hierover te informeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Struijs en Dobbe.

Zij krijgt nr. 123 (36800-VI).

De heer **Struijs** (50PLUS):

Ik heb nog een kleine tip aan de staatssecretaris voor zijn playlist: I Walk the Line van Johnny Cash, over de struggling van een man.

De voorzitter:

Staat genoteerd, dank u wel. Tot slot als laatste spreker van de zijde van de Kamer mevrouw Schilder namens de Groep Markuszower. Gaat uw gang.

Mevrouw **Schilder** (Groep Markuszower):

Voorzitter, dank u wel. Ook dank aan de staatssecretaris en de minister voor de beantwoording.

Ik heb drie moties.

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat bij zeer ernstige misdrijven grote verschillen bestaan in opgelegde straffen;

overwegende dat het ontbreken van wettelijke ondergrenzen kan bijdragen aan onbegrip en afnemend vertrouwen in het strafrecht;

verzoekt de regering wetgeving te ontwikkelen voor de invoering van minimumstraffen bij delicten waarop een gevangenisstraf van tien jaar of meer staat, en de Kamer hierover te informeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Schilder en Coenradie.

Zij krijgt nr. 125 (36800-VI).

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat bij zware geweldsmisdrijven en andere ernstige misdrijven, waaronder zware mishandeling, straatroof, overvallen en verkrachting, opgelegde straffen structureel ver onder de wettelijke maxima blijven;

overwegende dat de huidige strafvorderingsrichtlijnen van het Openbaar Ministerie bij deze delicten onvoldoende recht doen aan de ernst van het misdrijf en het maatschappelijke rechtsgevoel;

verzoekt de regering om in overleg met het Openbaar Ministerie te bezien of de strafvorderingsrichtlijnen voor deze categorieën misdrijven substantieel kunnen worden verhoogd, en de Kamer hierover binnen drie maanden te informeren,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door de leden Schilder en Coenradie.

Zij krijgt nr. 126 (36800-VI).

De Kamer,

gehoord de beraadslaging,

constaterende dat de capaciteitsproblemen in het gevangeniswezen structureel zijn en leiden tot ernstige knelpunten, waaronder uitstel van detentie;

overwegende dat meerpersoonscellen een direct toepasbare maatregel zijn om de capaciteit te vergroten;

verzoekt de regering om de eenpersoonscel niet langer als uitgangspunt te hanteren, maar het beleid zodanig te wijzigen dat meerpersoonscellen de norm worden waar dit veilig en verantwoord kan, en de Kamer binnen drie maanden te informeren over de concrete uitwerking, doelstellingen en planning,

en gaat over tot de orde van de dag.

De voorzitter:

Deze motie is voorgesteld door het lid Schilder.

Zij krijgt nr. 127 (36800-VI).

Dank u wel.

Mevrouw **Schilder** (Groep Markuszower):

Dank u wel.

De **voorzitter**:

Meneer Ellian.

De heer **Ellian** (VVD):

Collega Michon en ik hebben in onze bijdrage verzuimd om de ambtenaren te bedanken voor de schriftelijke beantwoording. Ik doe dit nu even aan het einde. We beseffen hoe hard ze gisteravond hebben gewerkt, dus langs deze weg dank daarvoor.

De **voorzitter**:

Dat wordt hogelijk gewaardeerd. Dank u wel.

Daarmee zijn we aan het einde gekomen van de tweede termijn van de zijde van de Kamer. Ik schors twintig minuten, dus tot 15.20 uur, voor de beantwoording en de appreciaties. De vergadering is geschorst tot 15.20 uur.

De vergadering wordt van 14.58 uur tot 15.23 uur geschorst.

De **voorzitter**:

Ik heropen de vergadering. Aan de orde is de tweede termijn van de zijde van het kabinet. Dat betreft de appreciaties van de ingediende moties en de beantwoording van de gestelde vragen. Ik geef daarvoor het woord aan de minister.

Termijn antwoord

Minister **Van Oosten**:

Dank u wel, voorzitter. Ik ga een paar antwoorden geven die ik heb laten liggen of waarbij ik heb doorverwezen naar de tweede termijn. Daarna kom ik bij één amendement dat nog een appreciatie verlangt, omdat dat in het afgelopen halfuur is ingediend. Daarna kom ik bij de moties, en die zal ik kort en krachtig appreciëren, zoals u van mij mag verwachten.

De **voorzitter**:

Heel graag.

Minister **Van Oosten**:

Mevrouw Mutluer stelt de vraag wanneer de nieuwe Wet wapens en munitie naar de Tweede Kamer komt. Wanneer de wet specifiek naar de Kamer komt, kan ik helaas op dit ogenblik nog niet preciseren, maar ik zeg u toe dat ik binnen de organisatie ga ophalen wanneer en hoe dat naar u toe gaat komen. We werken nu aan de contouren van de wet,

en ik wil zelf ook dat deze wet heel snel naar uw Kamer komt ter behandeling. Ik kan op dit ogenblik gewoon nog geen precieze momenten noemen, maar wat mij betreft gaat dat zeker dit jaar zijn.

De voorzitter:

Er is geen ruimte voor debat, maar wel voor een vervolgvraag. Eén stuk, mevrouw Mutluer.

Mevrouw **Mutluer** (GroenLinks-PvdA):

We wachten al vier jaar op dit wetsvoorstel. Ik vind het antwoord van deze minister wederom vaag, dus ik verzoek hem wederom om binnen afzienbare tijd, wat mij betreft volgende week of binnen een maand, te preciseren wanneer dat wetsvoorstel onze kant op komt. Ik neem geen genoegen met "ergens in het jaar", want dat gaat waarschijnlijk weer twee, drie jaar worden. We worden elk jaar weer zoet gehouden. Ik wil gewoon het wetsvoorstel.

Minister Van Oosten:

Dat laatste ben ik niet met mevrouw Mutluer eens. Ik snap wel dat zij die precisering verlangt. Die verlang ik ook, en die heb ik nog onvoldoende teruggekregen. Dus, prima, ik neem de handschoen van mevrouw Mutluer aan: u krijgt ergens binnen de komende weken terug wanneer die wet aan u toegezonden gaat worden ter beoordeling.

Dan de vraag naar de specialistische jongerenwerkers en hoeveel specialistische jongerenwerkers er zijn. Het spijt mij, maar ik kan niet berekenen hoeveel jongerenwerkers er nu exact in gemeenten rondlopen. Dat onttrekt zich voor een deel aan mijn zicht. Zoals ik net al aangaf, zien wij in die wijken waar de problematiek het heftigst is wel dat bijna alle preventie met gezag, gemeenten en extra specialistisch jeugdwerk wordt ingezet. Het is aan gemeenten om te bepalen of dit passend is. Ik heb al toegezegd dat er hierover een brief naar mevrouw Mutluer en de Kamer toe komt. Wellicht geeft dat de gelegenheid om er verder over door te praten. Die toezegging staat.

Dan de heer Van den Brink. Hij vroeg naar het centraal informatiepunt. Zoals in het Actieplan Samen tegen mensenhandel is opgenomen: in 2025 is er een landelijk coördinatiecentrum gestart met de inrichting daarvan. In juni verwacht ik dat een deel daarvan van start kan gaan. Die informatie wordt meertalig behandeld. Het centraal informatiepunt wordt doorontwikkeld in een nationaal verwijzingsmechanisme conform de herziene Europese richtlijn. Bij dat punt kunnen slachtoffers, eerstelijns professionals et cetera toegankelijk en laagdrempelig worden geïnformeerd en doorverwezen. Er is dus geen heel precies moment te geven wanneer dit gebeurt, want het is doorlopend aan de orde en wordt doorlopend versterkt en verbeterd.

Dan mevrouw Faber: wanneer wordt de Kamer geïnformeerd over de verkenning naar de aanscherping rondom groepsgedrag? Dat is een precisering van de vraag waar ik zelf ook enorme urgentie voor voel, net als voor die Wet wapens en munitie. Ik lees hier nu geen

antwoord. Dat antwoord ga ik u geven gelijktijdig met de brief die ik mevrouw Mutluer heb toegezegd. U gaat die concretisering krijgen wanneer die uw kant op komt. Daar heeft u recht op, en dat wil ik zelf ook.

Dan de vraag van de heer El Abassi over Islamic Relief, dat door heel veel landen, waaronder het Verenigd Koninkrijk en Duitsland, is onderzocht. Ook strafrechtelijk gezien is uit onderzoek niet gebleken dat er sprake is van een terroristische organisatie of strafrechtelijke veroordeling. Ik kom er dadelijk nog op terug bij een aantal ingediende moties, maar Islamic Relief Nederland is niet dezelfde organisatie als Islamic Relief Worldwide. Het is mij inderdaad niet bekend dat de organisatie Islamic Relief zoals die op de beurs stond in de ons omringende landen verboden is of strafrechtelijk vervolgd wordt. Vanzelfsprekend staan we nationaal en internationaal in goed contact met elkaar over organisaties met een mogelijk terroristisch oogmerk. Eventuele ontwikkelingen volgen we nauwgezet.

Dan de vraag van mevrouw Van der Plas over het document dat ze min of meer heeft ingediend — zo zeg ik het maar even — rondom agro-intimidatie. Zoals gezegd in mijn eerste termijn, heb ik het document bekeken en beoordeeld. Ik zie een bijlage met bijna 70 meldingen die bij het Meldpunt Agro Intimidatie zijn binnengekomen sinds januari vorig jaar. Ik ga die meldingen niet tekortdoen, maar ik lees ook meldingen van het aantreffen van stickers et cetera. Ik kan me goed voorstellen dat dat een enorme impact kan hebben op alle betrokkenen. Daarom vind ik het belangrijk dat meldingen doorgezet worden naar de politie. Ik herhaal dan een beetje het debatje. Meneer de voorzitter, ik kijk daarbij mevrouw Van der Plas specifiek aan, omdat ik hoop dat we met elkaar die oproep kunnen neerleggen bij de sector en bij alle mensen die dit aangaat: als je je bedreigd voelt et cetera, bel alsjeblieft 112 en laat het de politie weten. Ik kan u zeggen dat ik met de minister van LNV in gesprek ga over of een onderzoek naar de aard en omvang van de door agrariërs ervaren bedreiging en intimidatie, mogelijk is. Daar sta ik positief tegenover, laat dat ook helder zijn.

De voorzitter:

Eén interruptie van mevrouw Van der Plas.

Mevrouw **Van der Plas** (BBB):

Ja, en die gaat over stickers. Het gaat er niet om dat de sticker intimiderend is. Het gaat erom dat die mensen op het erf van een boer komen. Dat is waar hij woont en leeft. In je woonplaats, je huis, moet je je in de eerste en laatste plaats veilig voelen. Die mensen komen op het erf en beplakken daar dan ramen of auto's. Dáár gaat het om. Het gaat me niet om de sticker an sich, maar om het feit dat ze het erf betreden waar je je veilig moet voelen.

Minister Van Oosten:

Ik ben het met mevrouw Van der Plas eens. Je eigen erf, je eigen huis, is wat mensen betreft heilige grond. Dat begrijp ik heel erg goed. Daarom: als je je bedreigd voelt, bel je

in dit land de politie. Dat geldt voor iedereen, niet alleen voor de agrarische sector. Doe dat alsjeblieft, want dan kunnen we er ook mee aan de slag. Ik denk dat sommige mensen dat nog wat steviger en actiever kunnen doen dan nu gebeurt. Dat is mijn veronderstelling. Ik kan dat niet wetenschappelijk onderbouwen. Maar help mij hiermee, zodat het gaat gebeuren.

Dan heb ik alle vragen gehad en kom ik nog bij het amendement dat is ingediend door de leden Bikker c.s. Dat is het amendement dat ziet op "de kleine zeehavens"; ik geef het even die naam. Ik wil dit amendement, indachtig de discussie die we met elkaar hebben gevoerd, oordeel Kamer geven, maar wel met de volgende voorwaarde. Dat is namelijk dat voordat er in 2026 extra geld wordt besteed aan de kleine zeehavens, er eerst een duidelijke probleemanalyse moet liggen. Daar wordt aan gewerkt. Ik leg die handschoen wel even terug. Het amendement als zodanig is natuurlijk incidenteel.

De voorzitter:

Dat betreft dus een wijziging van de appreciatie. Het gaat om het amendement op stuk nr. 37.

Minister Van Oosten:

Ja, dat is het amendement op stuk nr. 37.

Mevrouw Bikker (ChristenUnie):

Als dat zo is, ben ik helemáál gelukkig, maar dat is het amendement waarmee ik 3 miljoen struc vroeg. Na de wisseling met de minister ben ik juist aan de slag gegaan met het ministerie om tot iets te komen waarin we elkaar vonden. Dat is nu het amendement op stuk nr. 124. Mijn beeld is dat de minister dat oordeel Kamer geeft, mits er een goed plan ligt. Dat begrijp ik natuurlijk helemaal.

De voorzitter:

Dus mevrouw Bikker heeft ...

Minister Van Oosten:

Dank u wel. Ik word nu namelijk door een heleboel mensen geappt: het gaat om het nieuwe amendement!

De voorzitter:

Heel duidelijk. Mevrouw Bikker heeft dus de vruchten geplukt van het debat in de termijn van de minister, heeft daar haar conclusies uit getrokken en een gewijzigd amendement ingediend. Dat amendement krijgt nu oordeel Kamer. Akkoord. Dan gaan we naar de moties.

Minister Van Oosten:

De staatssecretaris neemt vanzelfsprekend de moties die onder zijn portefeuille vallen voor zijn rekening.

Dat betekent dat ik begin bij de motie op stuk nr. 80 over nudify-apps et cetera. Ik kan deze motie oordeel Kamer geven.

Ik wil iets meer zeggen over de motie op stuk nr. 81 van mevrouw Michon-Derkzen en de heer Diederik van Dijk inzake de uitreizigers. Ik ben het namelijk met mevrouw Michon-Derkzen en de heer Van Dijk eens dat dit echt een ongeloofelijk belangrijk ding is. Enerzijds realiseer ik me dat het ontzettend belangrijk is dat u het als Kamer goed kunt volgen, dat het ontzettend belangrijk is dat alle diensten en het hele instrumentarium hier in ons land paraat staan voor het geval de betrokkenen hier ineens zouden zijn en dat u er ook van op aan moet kunnen dat de bewindspersoon van Justitie en Veiligheid — whoever that may be; wie dat ook is — er bovenop zit, want het is echt een ding. Maar ik vind ook dat ik een beetje prudentie moet durven te betrachten in hetgeen ik u toezeg, omdat ik ook niet wil dat we daar verkeerde dingen in doen. Dus ik zeg u dat ik met mevrouw Michon-Derkzen deel dat deze personen een gevaar zijn voor de nationale veiligheid en dat we er alles aan moeten doen om te voorkomen dat ze onopgemerkt terugkeren naar terugkeer. Ik kan uw Kamer dan ook aanbieden uw Kamer vertrouwelijk te informeren over de situatie in Syrië en Irak in relatie tot uitreizigers, hun berechting en de gevolgen voor de Nederlandse nationale veiligheid. Ik kan niet op voorhand toezeggen, als dat specifiek het verlangen is, dat het altijd heel specifiek op casusniveau is. Dat lees ik niet zo in het dictum, maar goed, ik kan me voorstellen dat het misschien daarover gaat. Maar als ik de lezing mag geven zoals ik die hiervoor geef, waarbij u ook hoort wat ik eromheen zeg, dan ga ik echt mijn uiterste best doen om u gewoon te vertellen waar u recht op heeft om uw controlerende taak op dit punt te kunnen invullen, want dat moet gebeuren. Dan kan ik 'm oordeel Kamer geven.

De voorzitter:

Dan laat u haar aan het oordeel van de Kamer. Kort, mevrouw Michon-Derkzen.

Mevrouw Michon-Derkzen (VVD):

Ja, maar het luistert wel nauw. Ik vind het heel fijn om vertrouwelijk te worden geïnformeerd, maar het gaat er juist om dat de actualiteit er steeds voor zorgt dat we die scherpte hier met elkaar moeten hebben. Ik wil dus niet één keer worden geïnformeerd over de situatie; ik wil juist wel worden geïnformeerd als de actualiteit daartoe noopt. Dat hoeft niet op persoonsniveau — laat me daar ook even duidelijk over zijn — maar wel in die zin op casusniveau dat als de actualiteit is dat er daar nu tien veroordeelde terroristen vrij rondlopen, ik daarover graag geïnformeerd wil worden. Nogmaals, niet over namen, maar over "het gegeven dat".

Minister Van Oosten:

Dan verstaan we elkaar goed, want dat is ook wat ik u wil aanbieden. Ik ben nog niet zover dat ik precies weet met welke frequentie et cetera dat gaat gebeuren, want de ontwikkelingen volgen elkaar nu echt snel op. Dat moeten we dus even een beetje beproeven. U moet mij ook, zo vraag ik u dan, wat ruimte daarin geven. Maar echt, u mag

mij erop aanspreken dat ik u ga informeren over dit punt. We hebben duidelijk gewisseld hoe specifiek dat moet zijn over individuen. Dan lees ik dat u het leest zoals ik het zeg, namelijk dat dat niet heel gericht hoeft te zijn. In dat geval oordeel Kamer.

De voorzitter:

Mevrouw Michon-Derkzen stemt er non-verbaal mee in.

Minister Van Oosten:

Dan kom ik bij de motie op stuk nr. 82. Dat is de motie van de heer Ellian inzake de procesafspraken. Ik wil daar ook iets meer woorden aan wijden. Ik ben bereid de motie oordeel Kamer te geven, mits — "mits" zeg ik er even specifiek bij — ik haar zo mag lezen dat, vermits uw Kamer de motie aanneemt, waar het natuurlijk om gaat, ik het bericht doorzet naar het Openbaar Ministerie, precies zoals het is gegaan. Daarbij kan ik dan ook het ongerief meedelen. Dat betekent wat. Natuurlijk, men kan dit debat volgen via de livestream, maar het betekent ook wat wanneer ik dat als minister zelf zeg, in feite in opdracht van uw Kamer. Daarbij kan ik ook het ongerief aangeven ten aanzien van wat de initiatiefnemer heeft opgebracht over de systematiek die nu wordt toegepast. Dat ben ik bereid te doen. Wat ik niet bereid ben te doen — ik lees het er niet strikt in, maar ik noem het voor de Handelingen wel — is dat ik opdracht zou geven iets niet meer te doen. Ik versta wel dat de heer Ellian dat van het OM zou verlangen, maar dat is een hele andere vraag. Het luistert ook nauw dat ik dit even precies zeg zoals ik het zeg. Ik ben bereid dat te vertellen aan het OM als u deze uitspraak doet. Ten slotte wijs ik u erop dat we binnenkort een wetsbehandeling gaan hebben die specifiek hierover gaat, want dat ben ik met spreker eens. Dat hoeft niet lang meer te duren, want dat wetsvoorstel is echt zo goed als af. Dan kunt u met elkaar gaan discussiëren, met de minister van Justitie en Veiligheid en wellicht ook met de staatssecretaris als die er ook een rol bij heeft, maar dus gewoon met het kabinet, over welke kaders u over dit punt wil meegeven. Dat past, denk ik, ook bij dit aangelegen punt. Want nu is het aan de hand van het arrest van de Hoge Raad. Het kan ook passen om daar een wetgevingstraject voor in de plaats te stellen. Tot zover, voorzitter: oordeel Kamer.

De voorzitter:

Ik zie non-verbale instemming bij de heer Ellian. Daarmee wordt de motie op stuk nr. 82 aan het oordeel van de Kamer gelaten met een interpretatie.

Minister Van Oosten:

Dan ga ik naar de motie op stuk nr. 84. De andere moties gaan, naar ik verwacht, iets sneller, tenzij ik natuurlijk vragen van leden krijg.

De motie op stuk nr. 84, van mevrouw Abdi en anderen, gaat over de verkeersovertredingen. Ik kan deze motie oordeel Kamer geven, maar ik zeg er wel bij: ik wil bij mevrouw Abdi geen verwachtingen wekken rondom de financiën. Daar ben ik in de richting van mevrouw Straatman ook wel heel helder in geweest. De financiën zijn best wel even een beetje ingewikkeld. Maar waarom durf ik 'm oordeel Kamer te geven?

Omdat ik bereid ben dit mee te nemen in de beleidsreactie op het WODC-onderzoek. Die gaat u krijgen. Zo past het. Ik zie dat de voorzitter mij tot snelheid maant, maar vanwege de financiën permitteer ik mij nog even deze halve minuut.

De voorzitter:

Het is opgenomen in de Handelingen.

Minister Van Oosten:

Over de motie op stuk nr. 86 moet ik toch nog iets zeggen. Ik zie dat de hele Kamer dit wil. Ik zie echt dat de hele Kamer dit wil.

De voorzitter:

Nou, dan kunt u zich daarbij neerleggen!

Minister Van Oosten:

Maar, maar, maar, maar, maar: ik ben ook gevraagd om als uw minister van Justitie en Veiligheid terug te geven hoe ik hiernaar kijk. Ik zou toch zeggen: ik heb geprobeerd een weerslag te geven van hoe ik dat gesprek met de staatssecretaris zelf en alle ketenpartners heb gevoerd. Ik zou u het volgende willen vragen. Ik heb geleerd dat je dit als ontijdig moet duiden. Kunt u het als ontijdig hanteren? Daarmee bedoel ik te zeggen: hou het alstublieft nog even aan. Ik zeg u toe dat ik aan de ketenpartners terug ga geven wat u hiervan vindt, hoe u hiernaar kijkt en de urgentie die u verlangt. Dat ga ik ook teruggeven met dezelfde scherpheid als ik het richting het OM teruggeef op het punt van meneer Ellian. Daarover ga ik aan u terugrapporteren voor de zomer, precies zoals u wilt. Als dat u niet bevalt, kunt u altijd nog bepalen of er wel of niet een deltaplan moet komen. Maar als ik nu tegen alle ketenpartners ga zeggen "kom met een deltaplan" enzovoort, dan vrees ik dat daar heel veel energie naartoe gaat. Ik denk dat we dat niet nodig hebben. Ik zou u dus willen vragen om mij die tijd te geven.

De voorzitter:

Eén interruptie van mevrouw Mutluer.

Mevrouw **Mutluer** (GroenLinks-PvdA):

Ik kijk even rond, maar het antwoord is nee.

De voorzitter:

Nou, dan wordt de motie ... ontraden?

Minister Van Oosten:

Ontraden.

De voorzitter:

U vervolgt.

Minister Van Oosten:

Dat neemt niet weg dat ik het terugkoppel zoals ik heb verteld, aan alle betrokkenen.

De motie op stuk nr. 89 van mevrouw Van der Plas ontraad ik.

De motie op stuk nr. 90 van mevrouw Van der Plas ontraad ik. Er wordt ook een definitie gehanteerd. Een verdere juridische verkenning acht ik op dat punt niet noodzakelijk.

De motie op stuk nr. 91 van onder meer mevrouw Faber ontraad ik. De politie heeft ook geen partnership met die beurs.

De motie op stuk nr. 92 van mevrouw Faber ontraad ik. Ik kan ook nog iets zeggen ...

De voorzitter:

Ik denk dat mevrouw Faber nog wat wil zeggen over de motie op stuk nr. 91. Gaat uw gang. Eén vraag.

Mevrouw **Faber** (PVV):

Ja, sorry. Ik was iets te traag. Ze hebben wel een partnerschap met dat festival. Dat is te vinden als je "halal village festival" intypt. Dan zie je daar de partners staan en daar staat gewoon de politie bij. Ze hebben dus wel degelijk een partnerschap.

Minister Van Oosten:

Oké. Dat ga ik dan even toetsen. Maar dat neemt niet weg dat ik de motie blijf ontraden, omdat ik vind dat de politie bij deelname aan beurzen en evenementen altijd de neutraliteit in overweging heeft te nemen. Wat dat betreft heb ik ook wel echt goed geluisterd naar de opmerking van mevrouw Faber, hoor. Daar worden ook wel lessen uit getrokken.

De heer El Abassi (DENK):

Ik heb een punt van orde. Dit is weer iets wat feitelijk niet klopt. Wij stonden daar namelijk ook als partner en wij zijn ook aanwezig geweest op dat Halal Village. Dat gold voor iedereen die daar een kraampje had, net als de politie. Wat de PVV hier weer naar voren brengt, klopt dus gewoon niet.

De voorzitter:

U heeft uw punt gemaakt. De motie op stuk nr. 93.

Minister Van Oosten:

Ik hecht ook aan mijn antwoord: er is geen partnerschap. Dat stel ik vast. Daarom kom ik ook tot "ontraden". Maar ik gaf die context erbij.

Over de motie op stuk nr. 92 heb ik al iets gezegd.

De motie op stuk nr. 93 ontraad ik eveneens.

De motie op stuk nr. 94 van mevrouw Faber en de heer Van Dijk gaat over voetbalorganisaties. Die ontraad ik. Ik verwijs naar mijn uitspraken daarover eerder in het debat.

De motie op stuk nr. 95 van mevrouw Faber ontraad ik.

De motie op stuk nr. 96 van mevrouw Faber vind ik overbodig, want ik ben voortdurend met gezagen in overleg over de kerntaken van de politie.

De motie op stuk nr. 99 van de heer Van Dijk ontraad ik. Ik heb daar geen aanleiding voor. De straftoemeting is ook een straftoemetingsvrijheid. Ik kan dus niet anders dan deze ontraden.

De motie op stuk nr. 100 over het opportuniteitsbeginsel ontraad ik. Het ligt ook vast in de wet.

De motie op stuk nr. 101 van de heer Emiel van Dijk ontraad ik, eigenlijk met dezelfde argumenten als bij de vorige motie.

De motie op stuk nr. 102 van de heer Van Dijk ontraad ik. Die ziet op de onderzoekers inzake het WODC. Het is geen geheim wie er onderzoek doet. Dat staat altijd bij de publicatie in het rapport.

De motie op stuk nr. 103 van de heer Van Dijk ziet op de financiering rondom rapporten. Die motie ontraad ik eveneens. Wij hebben een algemeen budget. Een nadere specificering is wat mij betreft niet nodig.

De motie op stuk nr. 107 van de heer El Abassi beschouw ik als overbodig, want de Autoriteit Persoonsgegevens heeft wél toegang in het kader van de Wet politiegegevens. Er is ook een toezichthouder die toegang heeft. De informatiepositie wordt meegenomen in de herziening van de Wet politiegegevens, waarbij dit punt ook meer specifiek kan worden opgebracht. Ik denk dat dat laatste ook interessant is voor de heer El Abassi.

De motie op stuk nr. 108 van de heer El Abassi is in mijn ogen overbodig, omdat ieder geweld wordt gemeld bij de hulpofficier en door de hulpofficier wordt getoetst. Bij een vermoeden van disproportioneel geweld volgt onderzoek door de commissie Geweldsaanwending. Daarna kan de Rijksrecherche onafhankelijk onderzoek doen indien er sprake zou zijn van disproportioneel geweld.

Ook de motie op stuk nr. 109, ook van de heer El Abassi, is overbodig. Wat daarin wordt gevraagd is staand beleid.

De motie op stuk nr. 110 van onder meer de heer Diederik van Dijk gaat over de DUUP-voorwaarden. Ik ontraad deze motie. Ik kom hier straks overigens op terug bij een andere motie, volgens mij van mevrouw Bikker, die ook over de DUUP gaat. De uitleg past wel een beetje bij beide moties: het past mij niet om op de in de motie aangegeven manier bezig te zijn met een decentralisatie-uitkering, waartoe ik word opgeroepen. Maar ik wijs wel op een nieuwe wet, namelijk de nieuwe Financiële-verhoudingswet, waarbij decentralisatie-uitkeringen worden omgezet in bijzondere fondsenuitkeringen. Dat geeft wel de mogelijkheid om wat meer informatie op te vragen bij gemeenten. Dat komt hopelijk iets meer tegemoet aan het verzoek van de heer Van Dijk om inzichtelijk te

krijgen of de gelden daar terechtkomen waarvoor ik ze bestemd heb en om inhoudelijk ook wat meer discussie te kunnen voeren.

De **voorzitter**:

Eén vraag van de heer Van Dijk.

De heer **Diederik van Dijk** (SGP):

Dank voor die laatste toelichting, maar die doet niks af aan het feit dat ik het oordeel over deze motie echt niet kan volgen. Het Rijk geeft momenteel subsidies aan gemeenten met de bedoeling om die te besteden aan uitstapprogramma's. De motie verzoekt om in overleg te bevorderen dat dat geld daarvoor wordt benut, gewoon via een gesprek. Ik begrijp dus oprecht niet waarom dat "ontraden" oplevert.

Minister **Van Oosten**:

Dat heeft te maken met de financiële verhoudingen zoals we die nu hebben georganiseerd: dit gaat langs de weg van een decentralisatie-uitkering. Maar ik begrijp de opmerking van de heer Van Dijk echt wel. Daarom heb ik doorgevraagd: welke mogelijkheid zou er wel voor de heer Van Dijk of voor anderen kunnen ontstaan om die informatie te kunnen krijgen? Ik heb begrepen dat die nieuwe wet dat inzicht meer zou moeten kunnen verschaffen. Ik zou dus het verzoek willen doen om dat even af te wachten. Dat maakt dat ik de motie voor nu moet ontraden.

De motie op stuk nr. 111 van onder meer de heer Van Dijk gaat over de aanpak van seksueel geweld. Ik vind die motie overbodig. Er is al apart beleid voor het beschermen van sekswerkers. Dat hoeft dus niet apart betrokken te worden bij dat nationale actieprogramma.

De motie op stuk nr. 112 over antisemitisme ontraad ik. De huidige structuur voor de aanpak van discriminatie binnen de politie en het Openbaar Ministerie volstaat. Plat gezegd: er zitten daar hele goede mensen op.

De motie op stuk nr. 113 van mevrouw Teunissen beschouw ik als overbodig. Er wordt altijd door de politie en het Openbaar Ministerie samen bezien hoe de pakkans kan worden vergroot. Dat geldt voor elk fenomeen. Het is aan het OM om keuzes te maken. Ik mag wijzen op het speciale telefoonnummer 144.

De motie op stuk nr. 114, ook van mevrouw Teunissen, kan ik oordeel Kamer geven. Ik begrijp het namelijk zo — zo heb ik het u ook uitgelegd — dat het wetsvoorstel Gezichtsbedekkende kleding de mogelijkheid biedt om het gezicht te bedekken in het geval van angst voor vervolging in het land van herkomst et cetera, maar dan moet je dat ook kunnen uitleggen et cetera. Die behandeling gaat nog komen en dan kunt u daar iets over zeggen.

Voor de motie op stuk nr. 115 geldt een beetje hetzelfde als voor de eerdere discussie, maar die heb ik nu met mevrouw Bikker et cetera. Ik kan deze motie oordeel Kamer

geven als ik de motie zo mag lezen dat zij het kabinet oproept om voortgang te maken met de wijziging van de Financiële-verhoudingswet. Dan is het "oordeel Kamer", want zoals ik net al uitlegde, maakt die wet er een bijzondere fondsenuitkering van, waardoor het Rijk meer info kan opvragen.

De **voorzitter**:

Ik kijk naar de reactie van mevrouw Bikker. Ik zie non-verbale instemming. Daarmee wordt de motie aan het oordeel van de Kamer gelaten.

Minister **Van Oosten**:

Dank u wel.

De motie op stuk nr. 116 van mevrouw Bikker gaat over drugs. Ik zou willen vragen of deze motie aangehouden kan worden. Ik zou deze motie misschien ontijdig moeten noemen. Dat komt omdat er nu samen met het ministerie van VWS een campagne is ontwikkeld waarmee we jongeren in studentensteden hiervan op de hoogte brengen. Dat weet mevrouw Bikker als geen ander. Die campagne wordt nu geëvalueerd en het is belangrijk om die evaluatie te kunnen meenemen. Het is vervolgens aan het nieuwe kabinet om op basis daarvan te wegen hoe het daarmee verder wil gaan. Mijn verzoek aan mevrouw Bikker is om dit een kans van slagen te geven. Laten we even op de evaluatie wachten. Dat was eigenlijk ook mijn opmerking richting de heer Van den Brink in het debatje dat wij hadden.

De **voorzitter**:

Is deze appreciatie overtuigend genoeg om de motie aan te houden, mevrouw Bikker?

Mevrouw **Bikker** (ChristenUnie):

Nou, ik zou mee willen geven dat die evaluatie juist prima betrokken kan worden bij het voortzetten van de campagne, maar dat die er niet toe mag leiden dat de campagne stopt. Daarom breng ik de motie gewoon in stemming.

De **voorzitter**:

Dat betekent dat de motie de appreciatie ontijdig krijgt.

Minister **Van Oosten**:

Dan kom ik bij de motie op stuk nr. 117. Dat is de motie over roken, van mevrouw Bikker. Deze motie is overbodig. Preventiebeleid valt overigens onder de verantwoordelijkheid van de staatssecretaris Jeugd, Preventie en Sport. Cannabis en tabak hebben overeenkomsten in gebruikswijze, maar de context verschilt wel weer wat. Bij de middelenpreventie op scholen is ook aandacht voor zowel cannabis als tabak. Om die reden is de motie overbodig.

Dan de motie op stuk nr. 123, van onder meer de heer Struijs. Die motie ontraad ik. Dat heeft te maken met die wettelijke definitie, maar ik heb wel aangeboden om samen met

VWS en met betrokken instanties na te gaan in hoeverre die ontbreekt, en uw Kamer daarover te informeren.

Dan de motie op stuk nr. 125, van mevrouw Schilder en mevrouw Coenradie. Deze motie beschouw ik als overbodig. Mijn departement verkent al de wenselijkheid en de consequenties van de invoering van minimumstraffen. Ik ga daarover althans gesprekken voeren en daarover terugrapporteren aan uw Kamer.

Dan de motie op stuk nr. 126, onder meer van mevrouw Schilder. Dit is volgens mij de laatste motie. Deze motie ontraad ik. Het OM is onafhankelijk en stelt zelfstandig strafvorderingsrichtlijnen vast.

Ten slotte, voorzitter, nog één zin. Mede namens de staatssecretaris heel veel dank aan alle medewerkers van mijn departement voor al het werk dat is verzet.

Dank u wel.

De voorzitter:

Wij sluiten ons bij die dankzegging aan. Ook aan u dank, minister, voor de beantwoording in tweede termijn. Het woord is aan de staatssecretaris.

Staatssecretaris Rutte:

Voorzitter, dank u wel. Ik heb ook een heel pakket aan moties om doorheen te gaan, maar ik wil toch eerst beginnen met een paar vragen die aan mij zijn gesteld.

Ik begin met de door de heer Ellian gestelde vraag naar aanleiding van berichtgeving in De Telegraaf. Het kortste antwoord, maar daar zal ik het niet bij laten, is dat ik niet op individuele gevallen in kan gaan. Dat blijft ook zo, maar ik heb wel de behoefte om wat uitleg te geven. In het algemeen kan ik echt begrijpen dat herplaatsing in een ander regime van criminelen die in een ebi zitten, enorme gevoelens losmaakt in de maatschappij. Daarbij geldt in algemene zin wel dat plaatsing in de ebi en de jaarlijkse toetsing daarvan zeer zorgvuldig plaatsvinden. Ieder jaar opnieuw moet dat beoordeeld worden. Dan moet beoordeeld worden of de plaatsing kan worden verlengd of dat er ruimte moet worden geboden aan een ander regime. DJI beoordeelt dat op basis van concrete, betrouwbare en actuele informatie van DJI zelf, van de politie en van het Openbaar Ministerie. Als er geen onaanvaardbaar maatschappelijk risico aanwezig is, en de gedetineerde dus niet meer voldoet aan de plaatsingscriteria binnen de ebi, vindt afschaling plaats naar een lager beveiligingsniveau. In dat geval, dus als iemand vanuit de ebi wordt afgeschaald, zou dat dan de Afdeling Intensief Toezicht zijn. Als er overigens weer nieuwe risico's worden gezien, kan iemand ook weer worden opgeschaald. Dat gaat op dezelfde manier. Al met al vindt dit dus, als het gebeurt, zeer zorgvuldig plaats. Ik weet ook dat de DJI dit soort beslissingen neemt met alle zorgvuldigheid en op grond van zeer betrouwbare informatie vanuit de organisatie zelf, de politie en het OM.

De **voorzitter**:

Eén hele korte vervolgvraag, meneer Ellian.

De heer **Ellian** (VVD):

Kijk, als Astrid of Sonja Holleeder of andere slachtoffers en nabestaanden dit horen, denk ik dat ze in tranen uitbarsten. Deze man is veroordeeld tot levenslang voor het vijf keer opdracht geven tot moord. Ik begrijp dat de staatssecretaris niets gaat doen, hoewel ik al twee jaar waarschuw voor dit risico. De man komt in een lager regime, met alle gevolgen van dien voor de samenleving. Ik zal er alles aan doen om ervoor te zorgen dat die man blijft waar hij zit, namelijk in de ebi. Ik hoop dat de staatssecretaris die moeite in ieder geval ook wil doen.

Staatssecretaris **Rutte**:

Ik kan niet op deze individuele zaak ingaan. Uiteindelijk wordt de afweging gemaakt op basis van informatie vanuit DJI, de politie en het OM.

De **voorzitter**:

U vervolgt.

Staatssecretaris **Rutte**:

Hoe die informatie eruitziet, weet ik niet.

Gevraagd werd, ik denk door mevrouw Michon, of wij online alles op orde hebben bij de handhaving van een contact- en gebiedsverbod, wanneer gebruik wordt gemaakt van anonieme accounts. De politie heeft aangegeven dat er soms een gebrek wordt ervaren aan bevoegdheden of mogelijkheden om te komen tot inzicht daarin, met name als er gebruik wordt gemaakt van anonieme socialmedia-accounts of onbekende telefoonnummers. Daarom verkent de minister de komende periode samen met de betrokken organisaties of de bestaande bevoegdheden volstaan en of er aanvullende beleidsmatige of wetgevende maatregelen nodig zijn.

De heer Ellian vroeg mij opnieuw naar het regime binnen de ebi. Hij vroeg of daar altijd individueel of in een groep wordt gewerkt. Dit wordt een herhaling van zetten, want wij hebben vaak hierover van gedachten gewisseld. We zijn het gewoon niet eens. Pas na zorgvuldige afweging samen met het OM en de politie om te bezien of het veilig is, kan worden besloten of een gedetineerde in een kleine groep kan deelnemen aan bepaalde activiteiten. Uiteindelijk heeft dat te maken met zowel de Penitentiaire beginselenwet als artikel 3 van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens. Maar alleen als het kan! Als er signalen zijn dat het niet kan, dan wordt het teruggedraaid of vindt het niet plaats.

De heer **Ellian** (VVD):

Voorzitter, ik ...

De **voorzitter**:

Meneer Ellian, we hebben het debat gevoerd. Ik heb hier veel ruimte voor gegeven. Een vervolgvraag ter verduidelijking mag, maar het debat is op zich gevoerd.

De heer **Ellian** (VVD):

Nou, ik moest even nadenken en ik ga het wel doen, want dit is geen antwoord op de vraag die ik gesteld heb. Ik heb aan beide bewindspersonen hierover een vraag gesteld. Er zijn twee grote netwerken in Nederland. Die leden zitten vast in de ebi. Hoe komt dit kabinet erbij dat die mensen onderling contact mogen hebben?

Staatssecretaris **Rutte**:

Tot op dat niveau doe ik als bewindspersoon niet de beoordeling. Ik laat dat echt aan de deskundigen die daarin via de verschillende organisaties ...

De **voorzitter**:

Helder, helder. We vervolgen de beantwoording.

Staatssecretaris **Rutte**:

... Daar heeft het mee te maken.

Mevrouw Straatman vroeg naar de capaciteit van het Juridisch Loket en dan met name naar zorg en veiligheid voor mensen met ingewikkeld gedrag. Wij herkennen niet direct dat een groot deel van de capaciteit van het Juridisch Loket opgaat aan niet-juridische vragen en problemen. Er is vaak wel een samenhang van het probleem met andere omliggende problemen, maar dat erkende mevrouw Straatman natuurlijk ook wel. Daarom zetten we al jaren in op versterking van de samenwerking tussen het sociale en het juridische domein voor interdisciplinaire hulp, indien nodig. De kwartiermaker, mevrouw Marijnissen, gaat hier ook specifiek naar kijken.

De **voorzitter**:

De moties!

Staatssecretaris **Rutte**:

Ja, goed. Ik ga naar de moties en ik begin met de eerste motie.

De **voorzitter**:

Dat mag kort en bondig.

Staatssecretaris **Rutte**:

Moet u maar eens kijken hoe snel ik dat kan! De motie op stuk nr. 79: oordeel Kamer. Nou, daar heeft nooit iemand een probleem mee, toch?

De **voorzitter**:

Kijk, die is al binnen.

Staatssecretaris **Rutte**:

De motie op stuk nr. 83 van de heer Ellian: oordeel Kamer. We gaan snel.

De motie op stuk nr. 85 van mevrouw Abdi en anderen over een eigen cao voor het gevangeniswezen moet ik ontraden. Ik heb er wel begrip voor, maar alleen een uitzondering voor DJI leidt weer tot een onwenselijke uitwerking voor andere uitvoeringsorganisaties binnen het Rijk; daarom ontraden.

De **voorzitter**:

Dan de motie op stuk nr. 87.

Staatssecretaris **Rutte**:

Ik kom nu inderdaad op de motie op stuk nr. 87. Ik zal u zeggen dat die ontijdig is. De oproep is duidelijk. Die steun ik ook, maar we moeten een en ander echt eerst onderzoeken in vier pilotgemeenten. Op basis daarvan kunnen we vervolgstappen zetten. Daar kan ik niet op vooruitlopen.

De **voorzitter**:

Houdt mevrouw Mutluer de motie aan? Het mag ook non-verbaal, mevrouw Mutluer!

Staatssecretaris **Rutte**:

De uitkomsten van de pilots zullen in 2027 komen.

Mevrouw **Mutluer** (GroenLinks-PvdA):

Wij willen daar niet op wachten. Voor mijn part neem je de uitgangspunten vanuit de Kamer mee in de pilot, maar we gaan niet wachten, dus we gaan de motie gewoon indienen.

De **voorzitter**:

Dan krijgt de motie op stuk nr. 87 de appreciatie ontijdig.

Staatssecretaris **Rutte**:

Ik moet de motie op stuk nr. 88, ook van mevrouw Mutluer en anderen, ontraden. Die gaat over Filomena. Daar zijn we positief over, maar dit ligt gewoon echt niet bij mij. Dit ligt bij de staatssecretaris Langdurige en Maatschappelijke Zorg. Wat dat betreft kan ik daar nu geen uitspraak over doen. Op basis daarvan moet ik de motie ontraden.

De **voorzitter**:

Dan de motie op stuk nr. 97.

Staatssecretaris **Rutte**:

De motie op stuk nr. 97, van de heer Van Dijk, moet ik ook ontraden.

Dat geldt ook voor de motie op stuk nr. 98.

Ik kom bij de motie op stuk nr. 104, van mevrouw Straatman. Die geef ik oordeel Kamer.

De motie op stuk nr. 105, van mevrouw Coenradie en anderen, moet ik ontraden. Ik heb er wel veel sympathie voor, maar een afweging maken over zaken als contact- en gebiedsverboden kan de staatssecretaris niet zelf; dat blijft bij het bevoegd gezag. Ik kan

het dus niet borgen. Op basis daarvan kan ik de motie dus ook niet uitvoeren, mocht die worden aangenomen. Daarom moet ik hem ontraden.

We gaan door met de motie op stuk nr. 106, van mevrouw Coenradie en anderen. Die geef ik oordeel Kamer.

Veel sneller dan dit kan ik het toch niet doen. Ik ben inmiddels bij de motie op stuk nr. 118, van mevrouw Dobbe. Zelfs de voorzitter kan het nauwelijks bijhouden!

De voorzitter:

Heel fijn.

Staatssecretaris Rutte:

De motie op stuk nr. 118 gaat over vrouwenrechtswinkels. We hebben in 2025 voor verschillende rechtswinkels al wel structureel budget beschikbaar gesteld, €400.000. Maar de motie zoals die hier ligt, moet ik helaas wel ontraden.

We gaan door met de motie op stuk nr. 119, ook van mevrouw Dobbe en van mevrouw Abdi. Die moet ik ontraden. De motie gaat over de kantoortoeslag. Die zijn we aan het bekijken in samenhang met eventueel mogelijke andere maatregelen en de financiële impact op dit moment. We zien de kantoortoeslag ook niet als enige oplossing.

Dan ga ik door met de motie op stuk nr. 120. Die moet ik ontraden. Ik ga hier gewoon niet over. Het gaat over salariering van de gevangenismedewerkers.

Dan kom ik bij de motie op stuk nr. 121. Die gaat over het contact tussen kinderen en gedetineerden. Ik heb in de schriftelijke beantwoording ook aangegeven dat we daar wel zo veel mogelijk rekening mee houden. We zijn ook bereid om dit te onderzoeken, maar ik kan het niet zo hard waarmaken als hier in de motie staat. Dus ik zou 'm moeten ontraden, maar ik ben ook wel bereid om te zeggen "ontijdig", want dan komt het onderzoek naar u toe en dan kunt u op basis daarvan beslissen of dat voldoende is. Dus vooralsnog zou ik zeggen "ontijdig", maar daar heb ik wel mevrouw Dobbe bij nodig.

De voorzitter:

Nou, dan is de vraag of mevrouw Dobbe bereid is om de motie aan te houden. Dat wil ze niet. Dan krijgt 'ie "ontijdig".

Staatssecretaris Rutte:

O, is dat zo? Dan wordt 'ie ontijdig? Prima. De Kamer doet daarmee wat zij zelf wil.

De voorzitter:

De motie op stuk nr. 122.

Staatssecretaris Rutte:

Zeker. De motie op stuk nr. 122. Dan zitten we ook weer op het terrein van de staatssecretaris Langdurige en Maatschappelijke Zorg. Wat hier staat valt onder haar

verantwoordelijkheid. Ik zou zeggen: houd 'm aan, dan kan de motie besproken worden bij de begrotingen van VWS.

De **voorzitter**:

Daar is de heer Struijs niet toe bereid. Dan krijgt de motie de appreciatie "ontijdig".

Staatssecretaris **Rutte**:

Ja, ontijdig doen we dan.

De **voorzitter**:

Uw laatste motie.

Staatssecretaris **Rutte**:

Ja, dan kom ik bij de laatste motie, op stuk nr. 48, van mevrouw Schilder. We eindigen met een positief moment; ik zeg oordeel Kamer. Het is onvoorstelbaar.

De **voorzitter**:

Die heeft u binnen, mevrouw Schilder. Oordeel Kamer.

Daarmee zijn we aan het einde gekomen van de tweede termijn van de zijde van het kabinet. Ik dank de bewindspersonen voor hun aanwezigheid bij de behandeling van de begroting en de leden van de Kamer voor de medewerking.

De algemene beraadslaging wordt gesloten.